

Universitat de Lleida
Facultat de Dret i Economia

TREBALL FI DE GRAU

MEMÒRIA FINAL

GRAU EN DRET

CURS 2014-2015

KOSOVO

**Origen, evolució i conseqüències del
conflicte**

Autor/a: Anna Prior Badia

Tutor/a: Antoni Blanc Altemir

Data: 13 de juny de 2015

Resum

El dia 17 de febrer de 2008 l'Assemblea kosovar va declarar unilateralment la seva independència respecte de Sèrbia. Molts països han reconegut la seva nova condició, però altres es neguen a fer-ho, basant-se en el principi estructural de sobirania i integritat territorial dels Estats.

La sobirania de Kosovo sempre ha estat motiu de controvèrsia entre albanesos i serbis. La secessió del territori kosovar és un clar símptoma de les desavinències històriques que hi ha hagut entre aquests dos pobles al llarg dels anys. Diferències que van dur-los a una guerra en què van haver d'intervenir diferents organismes internacionals, com l'ONU o l'OTAN, davant les contínues violacions de drets humans que es duïen a terme i que, un cop finalitzada, va comportar la implementació d'un protectorat internacional al territori.

El treball pretén analitzar l'origen, l'evolució i les conseqüències d'aquest conflicte. Ho fa a través de l'estudi de diversos esdeveniments històrics, de les diferents Resolucions del Consell de Seguretat dictades en el transcurs de la guerra, i d'altres documents, com l'Opinió consultiva emesa pel CIJ, sobre la legalitat o no de tal declaració.

Paraules clau

Kosovo. Albanesos. Serbis. Conflicte. Vulneració de drets humans. Intervenció internacional. Declaració d'independència.

Índex

1. Introducció.....	1
2. La sobirania de Kosovo.....	4
2.1. Des dels seus orígens fins a la Segona Guerra Mundial.....	4
2.2. Durant el període del general Broz Tito i els anys 80.....	8
3. Conflicte.....	11
3.1. Inici de les tensions.....	11
3.1.1. Supressió de l'autonomia de Kosovo.....	12
3.1.2. Proclamació de la República de Kosovo.....	13
3.1.3. Govern clandestí i no violent.....	14
3.2. Desenvolupament.....	16
3.2.1. El començament de la lluita armada.....	16
3.2.2. Intervenció internacional.....	20
3.2.2.1. Resolució 1160 (1998) de 31 de març, NNUU.....	20
3.2.2.2. Resolució 1199 (1998) de 23 de setembre, NNUU.....	23
3.2.2.3. October Agreement i KVM.....	24
3.2.2.4. Cimera a Rambouillet.....	26
3.3. Finalització.....	29
3.3.1. Bombardeig de l'OTAN.....	29
3.3.2. Resolució 1244 (1999) de 10 de juny, NNUU.....	32
4. Conseqüències.....	34
4.1. Territorials, polítiques i jurídiques.....	34
4.1.1. Declaració unilateral d'independència.....	38
4.1.2. Opinió consultiva de la CIJ de 22 de juliol de 2010.....	40
4.2. Penals: Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia.....	47
4.2.1. Cas d'Slobodan Milosevic.....	49
4.2.2. Cas de Nikola Sainovic i altres.....	50
4.2.3. Cas de Fatmir Limaj i altres.....	53

5. Conclusions.....	54
Bibliografia.....	57
Annexos.....	
Annex I: Resolució 1160 (1998) de 31 de març, NNUU.....	
Annex II: Resolució 1244 (1999) de 10 de juny, NNUU.....	
Annex III: Declaració d'independència de les autoritats kosovars.....	

1. Introducció

Kosovo és un territori situat a la península dels Balcans, al sud-est d'Europa, que limita amb els països de Montenegro, Albània, Macedònia i Sèrbia. Actualment té prop d' 1,8 milions d'habitants, en la seva majoria albanesos, però també hi conviuen serbis, montenegrins, gitanos, turcs i egipcis.

Un dels trets més característics d'aquesta regió és la seva pluralitat, també reflectida en la religió i en la llengua. Gran part de la seva població és musulmana, però tenen un fort arrelament altres creences, com la catòlica i l'ortodoxa. Pel que fa al mapa lingüístic, al marge de l'albanès (que és la llengua majoritària), els ciutadans kosovars parlen altres idiomes com el serbocroat o el turc.

L'estatus de Kosovo és, encara avui, motiu de controvèrsia. El Govern de la regió va declarar unilateralment la seva independència respecte de Sèrbia el 17 de febrer de 2008, instaurant la República de Kosovo, de 10.887 km² i amb capital a Pristina. La majoria d'Estats que integren la UE, juntament amb els EUA, han reconegut la seva nova condició. Altres com Espanya o Sèrbia, que encara el considera una província del seu territori, no ho han fet.

El cert és que la sobirania i el control de Kosovo ha enfrontat durant generacions a serbis i albanesos. Si bé tots dos pobles comparteixen mites i història entorn a aquesta regió, existeix una guerra de records per determinar qui va ser el primer en habitar aquest territori i, per tant, qui té major legitimitat per reivindicar-ne la seva propietat.

Les tesis sèrbies es basen en el període que va des del segle XII al segle XIV. En ell destaquen la constitució del Regne Serbi dels Nemanjic (que va arribar a dominar gairebé tota la península balcànica i en el qual sempre va estar integrat el territori de Kosovo) i la designació de Peja com a seu de l'Església ortodoxa sèrbia. Les tesis albaneses, en canvi, defensen que els seus nacionals són descendents dels ilirians (2000 a.C), el poble més antic

dels Balcans i, per tant, els pobladors originals de la regió.

Ambdues parts també reivindiquen com a seva la lluita per evitar la invasió de Kosovo a mans de l'Imperi Otomà. Els serbis fan referència a la batalla de Kosovo Polje (1389), que va enfrontar les tropes del príncep Lazar Hrebeljanovic amb les del sultà Murat I. Malgrat ser derrotats, aquest conflicte representa un paper molt important en l'imaginari col·lectiu serbi, ja que es rememora el començament de l'opressió del seu poble per part dels turcs. Tant és així que la seva data s'ha convertit en la festa commemorativa nacional.

Per contra, els albanesos defensen que va ser Gjergjë Kastrioti (també conegut amb el nom turc d'Skanderberg) qui va lluitar contra l'Imperi Otomà. Argumenten que el príncep albanès va ser derrotat i no va poder impedir la conquesta, fet que va comportar l'adopció de la religió musulmana com a pròpia un cop ocupada la regió.

Com pot comprovar-se ens trobem davant de dues versions molt diferents. Alguns dels fets que s'expliquen estan documentats, però altres formen part de la llegenda. En aquest sentit cal tenir en compte que la història mai és neutral i que l'aproximació que sobre aquesta es realitza depèn del prisma que adopten els historiadors per intentar explicar-la. No és estrany, doncs, que en aquesta qüestió existeixin tantes contradiccions entre ambdues parts. Malgrat tot, això no ha estat obstacle perquè el sentiment nacionalista i de pertinença a aquesta regió, tant per part de serbis com d'albanesos, hagi perviscut al llarg del temps.

A més de la histografia, un altre element clau a destacar en l'evolució del territori kosovar ha estat la inestabilitat que, en general, han sofert els països del sud-est d'Europa al llarg del segle XX. Esdeveniments com la Guerra dels Balcans, la Primera i Segona Guerra Mundial i la creació de la República Federal de Iugoslàvia (duta a terme pel general Josip Broz Tito) han suposat un canvi constant pel que fa al govern d'aquesta regió.

Malgrat imperar períodes de certa calma entre serbis i albanesos, a finals dels anys 80, les divisions ètniques i les tensions van tornar a avivar-se. Arran de la mort del general aquest

sentiment va renéixer a Kosovo, que llavors era una província de Sèrbia, en la seva màxima expressió. Tots dos bàndols tornaven a enfrontar-se, a odiar-se, convençuts que lluitaven contra les injustícies suportades durant anys, reclamant un territori que els pertanyia i revenjant els seus avantpassats.

Aquest treball pretén analitzar les causes, l'evolució i les conseqüències d'aquest conflicte, a més de la intervenció i actuació dels diferents organismes internacionals.

Per entendre l'animadversió existent entre serbis i albanesos i la seva reivindicació respecte de Kosovo ha estat necessari submergir-se en la història d'aquest territori des dels seus orígens. A més, també s'ha aprofundit en alguns dels esdeveniments més importants que han succeït en aquesta regió. Entre ells, es fa especial referència a la supressió de l'Estatut d'Autonomia kosovar, a la guerra que va patir el territori i, un cop acabada, a les responsabilitats penals pels crims comesos durant el conflicte i a la declaració unilateral d'independència realitzada l'any 2008 per les autoritats kosovars. No hem pogut obviar, per tant, l'estudi de les diferents Resolucions dictades pel Consell de Seguretat de NNUU en el transcurs del conflicte, l'examen de diverses sentències del Tribunal Penal Internacional de l'antiga Iugoslàvia, ni l'opinió consultiva emesa per la Cort Internacional de Justícia el 22 de juliol de 2010, que es pronuncia sobre la legalitat internacional de la declaració d'independència.

Per realitzar aquest treball s'han examinat llibres, estudis i articles que analitzen totes aquestes qüestions i que, en definitiva, ens permeten entendre millor l'evolució que ha sofert aquesta regió al llarg del temps i la situació en què es troba avui.

La qüestió kosovar, tot i tenir una vessant política innegable, està íntimament lligada al dret internacional. Fa referència a alguns dels seus principis estructurals, com el de sobirania i integritat territorial dels Estats o el principi d'autodeterminació dels pobles. També a altres conceptes, com els drets humans i la seva vulneració... Però per comprendre tot el que ha succeït hem de tenir en compte altres paràmetres, com les diferències culturals

i religioses entre albanesos i serbis, el pes de la història, la falta de tradició democràtica i la instrumentalització dels mites històrics.

Abans d'acabar m'agradaria remarcar que el llenguatge no és mai imparcial i que sovint evidència les relacions de poder que s'han establert al llarg de la història. El nom sobre aquest territori no n'és una excepció. Els serbis l'anomenen Kosovo o Kosmet, mentre que els albanesos utilitzen les denominacions de Kosova i Kosovë. El fet que la immensa majoria de llengües estrangeres hagi optat per la denominació de Kosovo posa en evidència la dominació que ha tingut Sèrbia sobre aquesta regió.

Crec que és un deure de la societat que els esdeveniments que fa anys que han succeït no quedin oblidats o desdibuixats. No hem d'ignorar que tot el que som i el que tenim és fruit de tot allò que han fet les generacions que ens han precedit. La distància ens permet veure els errors comesos, les seves conseqüències i ens dóna l'oportunitat de no repetir-los si, en un futur, es plantegen situacions semblants. Kosovo, per tot això, no ha d'oblidar-se.

2. La sobirania de Kosovo

2.1. Des dels seus orígens fins a la Segona Guerra Mundial

A finals del segle VI la regió de l'actual Kosovo estava habitada pels pobles eslaus, que s'havien assentat amb caràcter permanent al territori dels Balcans. Després de conèixer el domini búlgar (a principis del segle IX) i bizantí (durant el segle XI) el territori kosovar va passar a formar part del Regne Serbi de la dinastia dels Nemanjic, que va perllongar-se durant 200 anys¹. El regnat va culminar a mitjans del segle XV quan la fortalesa sèrbia de Smederevo es va rendir a mans dels turcs, l'any 1459. Aquest fet va suposar la desintegració de l'Estat Medieval serbi i la submissió dels seus habitants a l'Imperi Otomà².

¹Aquesta dinastia va ser fundada per STEFAN NEMANJA a mitjans del segle XII.

²URBIOLA, J. *El proceso de independencia de Kosovo: su incidencia en el principio de soberanía e integridad territorial del Estado*, Ed. Centro de estudios políticos y constitucionales, Madrid, 2013, pp. 30-37.

Quan els turcs van assolir el control sobre Kosovo el territori va dividir-se administrativament en tres entitats anomenades “sancaks” (Vuçitern, Prizren i Shkodër) i part de la seva població, majoritàriament serbis de fe cristiana ortodoxa, van començar a practicar l'Islam³.

Kosovo també va arribar a conèixer la influència austríaca. Durant les guerres amb els turcs (1683-1699) els Habsburg van expulsar de la regió a les forces otomanes, però no van aconseguir mantenir-hi el seu domini, malgrat rebre el suport de molts serbis cristians que no se sentien part de l'Imperi. De fet, molts d'aquests van decidir abandonar el territori quan va ser reconquerit pels otomans per tal d'evitar possibles represàlies. Aquest succés, que es coneix amb el nom de “Gran Migració”, va provocar un canvi demogràfic important, accentuat per l'arribada de turcs i arnautes⁴ a la regió durant el segle XVII. La població de Kosovo i del sud de Sèrbia va passar a ser majoritàriament albanesa⁵.

La situació al territori no va patir canvis importants fins a finals del segle XIX, quan va tenir lloc la Guerra russo-turca (1877-1878). L'objectiu dels russos era obtenir l'accés al mar Mediterrani i alliberar del domini otomà els pobles eslaus. Aquest últim propòsit va aconseguir-se a través del Tractat de San Stefano⁶, que va posar fi a la guerra i que, entre altres qüestions, va permetre a Sèrbia assolir la seva independència respecte de l'Imperi Otomà. Els serbis no van poder recuperar la regió de Kosovo (un dels seus territoris més preuats) que va continuar sota domini turc, però l'acord els va proporcionar el control d'altres zones properes poblades per albanesos.

Cal destacar que la majoria dels habitants de la regió kosovar, formada per arnautes, encara se sentia part de l'Imperi. El resultat d'aquest Tractat no els havia perjudicat, però eren

³La conversió a l'Islam sovint es realitzava perquè comportava l'obtenció de beneficis socials i econòmics per als seus fidels, com ara la reducció dels impostos.

⁴Aquest terme fa referència als albanesos islamitzats. Existeixen contradiccions entre la histografia sèrbia i albanesa pel que fa a la seva arribada. Mentre que la histografia sèrbia afirma que les migracions van ser provocades pels turcs, l'albanesa defensa que els seus nacionals ja vivien al territori.

⁵URBIOLA, J. (2013) p. 34.

⁶Tractat que els russos van imposar a l'Imperi Otomà al guanyar la guerra. Va ser modificat posteriorment, en alguns punts, pel Tractat de Berlín, com a conseqüència del desacord que van mostrar el Regne Unit i l'Imperi Austro-Hongarès durant la celebració del Congrés de Berlín (1878).

conscients que els serbis intentarien recuperar el seu territori més simbòlic. Amb l'objectiu d'evitar una futura conquesta l'any 1878 van fundar la Lliga de Prizren⁷. Els kosovars que en formaven part, juntament amb altres poblacions albaneses que temien ser ocupades, van demanar al sultà la creació d'una regió que agrupés totes les zones arnauts de l'Imperi Otomà en una única província o “villayet” per defensar-se conjuntament dels regnes eslaus més propers.

Tot i que aquesta Lliga no va realitzar una proclama sobiranista (doncs continuava mantenint el reconeixement al sultà) va servir de primer pas per crear una identitat nacional comuna entre tots els albanesos. Per aquest motiu, Prizren es considera la cuna del nacionalisme albanès.

Aquest fet permet afirmar que el procés històric de formació nacional de serbis i albanesos ha estat diferent⁸. Podem dir que el nacionalisme serbi va nèixer a principis del segle XIX, quan diversos grups van organitzar-se amb la intenció de revoltar-se contra els turcs, malgrat no tenir èxit. En canvi, s'entén que el nacionalisme albanès va començar més tard, amb la degradació de l'Imperi Otomà, quan els arnauts temien ser ocupats pels països eslaus veïns.

A principis del segle XX, durant la I Guerra Balcànica (1912-1913), els territoris de Bulgària, Montenegro, Grècia i Sèrbia (l'anomenada Lliga dels Balcans) van reconquerir les regions que els otomans els havien envaït durant els segles anteriors. A través del Tractat de Londres (1913) Sèrbia va aconseguir recuperar el control sobre Kosovo i es va reconèixer la independència de l'actual Albània. Aquest últim fet semblava donar resposta a les reivindicacions albaneses, que volien agrupar tots els territoris poblats pels seus nacionals en un únic Estat⁹. A la pràctica es va demostrar que no va ser així, doncs la gran majoria continuaven establerts en diverses regions balcàniques, com Macedònia, Sèrbia (incloent-hi Kosovo) i Montenegro.

⁷Formaven part d'aquesta Lliga els territoris de Kosovo, Shkodër, Monastir i Janina (tots d'ètnia albanesa).

⁸TAIBO, C. *Para entender el conflicto de Kosova*. Ed. Los libros de la catarata, Madrid, 1999, pp. 28-30.

⁹Fins llavors havien estat repartits per diverses zones dels Balcans.

Temps després va iniciar-se la Primera Guerra Mundial (1914-1918)¹⁰, que va suposar l'expulsió definitiva dels turcs de la Península Balcànica. Al desembre de 1918, un cop acabat el conflicte, va crear-se el Regne dels Serbis, croates i eslovens¹¹, del qual també en formava part Kosovo, malgrat l'oposició i resistència de gran part de la seva població. Els seus habitants van dividir-se entre els col·laboracionistes, que van cooperar amb les noves autoritats, i els “kaçaks” o rebels¹².

L'antipatia entre serbis i albanesos era una evidència que es va posar de manifest quan, el mateix any, les autoritats sèrbies van dur a terme un programa per colonitzar el territori de Kosovo amb població eslava. Hi havia hagut un primer intent el 1914, quan Sèrbia havia recuperat la regió, a través del “Decret per l'assentament en les zones recentment alliberades”. Com que no va tenir molt èxit, l'any 1918 es va continuar amb aquesta política i van haver-hi millors resultats. Es calcula que uns 70.000 serbis van arribar a Kosovo durant aquella època (en total, un 14% de la població).¹³

L'any 1929, quan el Regne dels Serbis, croates i eslovens va adquirir el nom de Regne de Iugoslàvia, aquest intent colonitzador va continuar. Al llarg dels anys 30 les autoritats iugoslaves van negociar amb Turquia la deportació d'habitants albanesos residents a Kosovo i, finalment, l'any 1938 es va arribar a l'acord que serien 400.000 els arnautes que havien d'abandonar el territori. L'inici de la II Guerra Mundial va impedir que el tracte es pogués dur a terme.

Durant la Segona Guerra Mundial (1939-1945) el Regne de Iugoslàvia va ser ocupat per les forces de l'Eix¹⁴. Pel que fa a Kosovo, gran part del seu territori va passar a formar part

¹⁰Conflicte que va començar amb l'atemptat contra l'arxiduc austro-hongarès Francesc Ferran, realitzat a Sarajevo, l'any 1914. El responsable de l'atac va ser el grup nacionalista serbi “La Mà Negra”.

¹¹La creació d'aquest Regne va ser possible gràcies a La Declaració de Corfú (1917). Es tracta d'un acord al qual van arribar el Comitè Iugoslau i el Govern del Regne de Sèrbia per formar un nou Estat Iugoslau quan finalitzés la I Guerra Mundial.

¹²ADAM, B et al. *Informe sobre el conflicte y la guerra de Kosovo*, Ediciones del Oriente y el Mediterráneo, Madrid, 1999, pp.15-26.

¹³URBIOLA, J. (2013), p.36.

¹⁴El bàndol bel·ligerant que lluitava contra els aliats. Estaven integrades per Alemanya, l'Imperi de Japó i el Regne d'Itàlia.

d'Albània (llavors governada per la Itàlia fascista de Mussolini). A Sèrbia van resistir-se a l'ocupació a través de 2 grups: els nacionalistes monàrquics (“chetniks”), dirigits per Draza Mihailovic, i els comunistes, guiats per Josip Broz Tito. Aquestes agrupacions no van tenir la mateixa influència a Kosovo que a la resta de Iugoslàvia. La majoria dels albanesos de la regió no se sentien representats per les forces eslaves i, a més, tampoc eren totalment contraris a l'ocupació. A la pràctica aquesta suposava la unificació dels territoris albanesos i donava resposta a una de les reivindicacions històriques dels arnautes.

L'any 1943 Albània va passar a ser protectorat nazi. Durant aquesta etapa van aparèixer a Kosovo els “vulnerati”, guerrillers albanesos que tenien com a objectiu establir un territori kosovar ètnicament homogeni. Amb l'ajuda dels alemanys van expulsar a milers de serbo-kosovars, jueus i gitanos del territori. La població sèrbia de la regió va quedar en minoria.

Finalment els Aliats¹⁵ van derrotar a les Forces de l'Eix i van guanyar la guerra. Un cop aconseguida la victòria anti-feixista, Tito (que s'havia erigit com a líder de la lluita als Balcans) va liderar la construcció de la nova Iugoslàvia. L'any 1945 el partit comunista¹⁶ va convocar eleccions i va constituir-se una nova Assemblea Nacional. Aquesta va abolir la monarquia i, el 1946, va promulgar una Constitució que proclamava la República Popular Federativa de Iugoslàvia. Sèrbia, Croàcia, Eslovènia, Bòsnia-Herzegovina, Montenegro i Macedònia van adquirir la condició de Repúbliques Federades i Kosovo va convertir-se en la “regió autònoma” de Kosmet (que, administrativament, formava part de de la República Socialista de Sèrbia)¹⁷.

2.2. Durant el període del general Broz Tito i els anys 80

Es diu amb freqüència que els 50 anys de comunisme a mans del general Josip Broz Tito van ser un somni que va congelar la memòria dels pobles. Durant el període en què

¹⁵Els països enfrontats a les potències de l'Eix, formats per EUA, R. Unit, França, URSS, etc.

¹⁶L'any 1952 el Partit Comunista Iugoslau, liderat pel general Broz Tito, va passar a anomenar-se Lliga dels Comunistes.

¹⁷TAIBO, C. (1999) pp. 41-59.

governà la República Federal es va aconseguir que regnés la cordialitat en una Iugoslàvia multiètnica i amb fortes tensions nacionals. A Kosovo, alguns dels elements clau per fer-ho possible, van ser la concessió de més nivell d'autonomia al territori i la destitució, l'any 1966, d'Aleksandar Rankovic, ministre de l'Interior iugoslau que havia dut a terme una política repressiva contra els albanesos de la regió.

Tot i que els ànims estaven més calmats entre la població continuaven existint grups clandestins que reivindicaven la separació de Kosovo respecte de Sèrbia i la seva annexió a Albània¹⁸. L'any 1968, per primer cop, van haver-hi protestes universitàries a Pristina defensant aquesta postura. Entre els manifestants podien llegir-se pancartes que demanaven la República de Kosovo, fet que posava en perill la unitat de la Federació. Com a resposta a les peticions dels albanos-kosovars, i amb l'objectiu d'apaivagar les tensions, durant els anys 70 van crear-se nombrosos organismes i institucions albaneses¹⁹, entre els quals cal destacar la Universitat de Pristina.

Finalment, l'any 1974 va aprovar-se una nova Constitució que reconeixia formalment a Kosovo com una província autònoma socialista de Sèrbia. Aquesta autonomia va representar la quota d'autogovern més elevada assolida per la regió kosovar en el si de la Iugoslàvia federal. Va permetre a les escoles aplicar un pla d'estudis albanès, el govern local va passar a mans albanos-kosovars²⁰ i es va permetre a la província dictar les seves pròpies lleis, un fet inèdit fins llavors. En aquest punt molts es pregunten per què no va elevar-se l'estatus de Kosovo al de República. Des de la teoria política es va argumentar que només podia atorgar-se aquest estatus a una nació i no a una nacionalitat, com l'albanos-kosovar, que ja tenia un Estat que la representava: Albània. El cert és que l'assoliment de l'estatus de República implicava la concessió del dret a secessió i això no interessava a Iugoslàvia²¹.

¹⁸Entre ells poden destacar-se el “Comitè Revolucionari per la unificació de Kosovo amb Albània” o el “Moviment Revolucionari per la Unificació dels Albanesos (LRBSH)”.

¹⁹L'Institut d'Història de Pristina, l'Institut d'albanologia, mitjans de comunicació, escoles secundàries i elementals, associacions culturals i professionals, etc.

²⁰Liderat per la Lliga de Comunistes de Kosovo.

²¹ ADAM, B. et al. (1999), pp. 18-20.

A principis dels anys 80 la Federació vivia una greu crisi econòmica i social, especialment a Kosovo, que va agreujar-se amb la mort del general (l'únic que havia pogut contenir les tensions nacionals en un Estat amb evidents febleses internes). L'any 1981 van produir-se diverses manifestacions d'estudiants i obrers albanesos a diferents ciutats de Kosovo per protestar contra els problemes econòmics, socials i polítics i, una vegada més, demanar l'estatus de República. El Govern va respondre enviant l'exèrcit iugoslau, que va intervenir contra els manifestants de forma desmesurada. De totes les demandes que havien fet els albano-kosovars els serbis només van centrar-se en la que reclamava més autonomia pel territori. Van considerar el nacionalisme albanès com l'ànima d'una imminent revolució i van demanar a totes les institucions de la Federació el seu compromís per tal d'evitar-la. Es va instaurar l'estat d'emergència i es van posar en marxa un seguit de polítiques repressives, judicials i policiaques contra els albanesos de la regió. Milers de professors, periodistes, metges i jutges arnauts van ser despatxats per no comprometre's suficientment contra el nacionalisme albanès.

La situació s'anava deteriorant progressivament, mentre que les expressions nacionalistes albaneses i sèrbies anaven augmentant, en gran mesura, alentades pels mitjans de comunicació²². El règim comunista d'Albània, durant aquesta etapa, va realitzar diverses declaracions de solidaritat amb el poble albano-kosovar, però no mostrava interès per la integració de Kosovo al país.

En aquest context, va produir-se l'ascensió política de Slobodan Milosevic, que es convertiria en el nou símbol del radicalisme nacionalista serbi. L'any 1987 va assolir la presidència de la "Lliga Sèrbia dels Comunistes" i l'any 1989 va proclamar-se President de la República Sèrbia²³.

²²Un dels temes recurrents que tractaven els mitjans de comunicació serbis eren les violacions que patien les seves dones per part dels albanesos. També relacionaven l'alta natalitat albanesa com un projecte diabòlic per tal de conquerir el territori kosovar i, entre altres qüestions, acusaven als albanesos de ser els únics autors dels robatoris i assassinats que patien els serbo-kosovars. Aquests fets no van quedar mai provats però van fer nèixer la por i la inseguretats entre els serbis de la regió, que veien als albanesos com una amenaça. Posteriorment, aquestes acusacions serien instrumentalitzades en els mítings de Milosevic.

²³URBIOLA, J. (2013), p. 42.

Tot i que la política de Milosevic sempre havia seguit els canons marxistes iugoslaus, l'any 1987 va fer-se evident un canvi de rumb. El president de la Lliga va visitar el territori de Kosovo Polje, simbòlic per a tots els serbis, i va fer una conferència a la Casa Cultural local. En ella va escoltar diverses intervencions de serbo-kosovars que acusaven a la població albanesa de pretendre crear una província ètnicament pura. Aquests també denunciaven ser víctimes d'actes violents per part dels albano-kosovars i exigien protecció a les autoritats sèrbies i federals. Es tracta dels mateixos arguments que, anteriorment, havia realitzat l'Acadèmia Sèrbia de les Ciències i les Arts en el seu Memoràndum (1985)²⁴.

Amb un eloqüent “ningú té dret a pegar-vos”, “Iugoslàvia i Sèrbia no renunciaran a Kosovo” i “el patiment de la minoria eslava en aquest territori és una ferida incurable en els cors de tota Sèrbia”, Milosevic va erigir-se com a líder del nacionalisme serbi²⁵.

El clima de tensió era cada vegada més elevat entre la població i va reafirmar-se l'any 1989, quan va anul·lar-se l'autonomia de Kosovo i es va adjudicar la gestió directa dels afers d'aquest territori a la República de Sèrbia. La qüestió kosovar, però, no era la única. Aquest conflicte havia encès l'espurna dels nacionalismes arreu de Iugoslàvia. Les Repúbliques d'Eslovènia, de Croàcia i Macedònia tenien unes aspiracions independentistes cada cop menys dissimulades. La Iugoslàvia unitària creada per Tito estava en perill de desaparèixer.

3. Conflicte

3.1. Inici de les tensions

A finals dels anys 80 van ser tres els elements que van fer renéixer altre cop les tensions entre la comunitat sèrbia i l'albano-kosovar²⁶: la supressió de l'autonomia de Kosovo, la

²⁴Disponible a: http://www.trepca.net/english/2006/serbian_memorandum_1986/serbia_memorandum_1986.html

²⁵USALL, R. *Kosova. Gènesi del moviment nacional albanès, de l'autonomia iugoslava a l'Estat kosovar independent*, Tesi doctoral de l'UdL, Lleida, 2010, pp. 172-174.

²⁶TAIBOC, C. (1999), pp. 83-100.

proclamació de la República kosovar i, conseqüentment, la creació d'un govern clandestí i no violent.

3.1.1. Supressió de l'autonomia de Kosovo

L'any 1989 Milosevic va guanyar les eleccions i va convertir-se en President de la República de Sèrbia²⁷. Un dels seus primers moviments com a governant va ser la reforma de la Constitució de 1974. Les modificacions contemplaven l'abolició de l'autonomia kosovar i cedien el control de la policia, de les Corts i de la defensa civil a Sèrbia. A més, li atorgaven la direcció de la política social, econòmica i educativa del territori.

Aquests canvis van ser acceptats contra tot pronòstic per l'Assemblea de Kosovo²⁸, que posteriorment va ser dissolta. Les reaccions al carrer no es van fer esperar i els albanokosovars van organitzar diverses manifestacions en contra d'aquesta decisió. Cal destacar la protesta dels miners de Trepça, que van iniciar una vaga: 7000 miners van tancar-se a les mines i 1200 van declarar-se en vaga de fam, renunciant a sortir si Milosevic no feia marxa endarrere²⁹.

Sèrbia, en aquest context de tensió, va aprofitar per celebrar l'efemèride dels 600 anys de la Batalla de Kosovo Polje (1389). En clau política la celebració tenia gran importància perquè traslladava a la contemporaneïtat la represa d'un conflicte entre musulmans (albanesos) i ortodoxos (serbis). D'alguna manera aquests últims es revenjaven per la pèrdua del territori que havien patit segles abans.

²⁷Llavors Milosevic formava part del Partit Socialista Serbi. La Lliga dels Comunistes de Iugoslàvia (que incloïa la Lliga de Comunistes Serbis) va acabar desapareixent amb l'auge del nacionalisme als diferents territoris que la conformaven.

²⁸Segons la Constitució vigent era un requisit legal la decisió favorable d'aquesta Assemblea per aprovar els canvis que afectaven a Kosovo. El 23 de març de 1989, en un clima enrairit i amb una forta presència policial a l'interior i a fora de la Sala, l'Assemblea va votar favorablement al canvi constitucional, en contra de la voluntat del poble. La nova Carta Magna era popularment coneguda com la "Constitució dels Tancs".

²⁹ADAM, B. et al. (1999), p. 64.

Des de llavors el Govern serbi va començar a aprovar lleis orientades a instaurar la segregació entre la població sèrbia i albanesa i a la concessió de privilegis a la minoria serbo-kosovar. Alguns dels casos més exemplificatius van ser la separació física dels alumnes a les escoles segons la seva nacionalitat³⁰, l'expulsió d'alguns estudiants de la Universitat de Pristina sota l'acusació de mantenir idees polítiques contràries a les oficials o la “Llei de relacions laborals en circumstàncies excepcionals”, que permetia als empresaris despatxar en massa als treballadors albanesos de les seves fàbriques. Amb aquestes mesures s'intentava negar el futur laboral als albanesos de Kosovo i forçar-los a l'emigració³¹. En definitiva, pretenien modificar la realitat social i demogràfica del territori. Shkëlzen Maliqi³² va arribar a dir que la situació de Kosovo es podia descriure com un “apartheid balcànic”.

Al març de 1990, continuant amb aquesta política, va aprovar-se el “Programa per a la pau, la llibertat, la democràcia i la prosperitat a Kosovo” que, entre altres qüestions, imposava el serbocroat com a llengua oficial, l'ús de l'alfabet ciríl·lic i atorgava incentius als serbis per establir-se en territori kosovar.

3.1.2. Proclamació de la República de Kosovo

Per mostrar el seu rebuig a aquests episodis, el dia 2 de juliol de 1990, 114 dels 123 membres albanesos de la dissolta Assemblea de Kosovo es van reunir a Pristina, davant de les portes tancades de l'edifici parlamentari, per constituir-se de nou. Van proclamar la República de Kosovo, independent de Sèrbia, però dins de les estructures legals de Iugoslàvia. El gest representava un clar desafiament a les autoritats i a la legislació sèrbia, que va reaccionar tres dies després, declarant il·legal aquesta proclamació i no reconeixent la nova constitució de l'Assemblea kosovar³³.

³⁰Aquest fet derivaria més endavant en l'expulsió del professorat i alumnat albanès dels centres educatius públics de Kosovo.

³¹USALL, R. (2010), pp. 208-210.

³²Shkëlzen Maliqi (1947) és un filòsof, crític d'art i analista polític albanès, amb gran reputació al territori kosovar. A la dècada dels 90 va ser un dels fundadors de la Lliga Democràtica de Kosovo.

³³URBIOLA, J. (2013), pp. 42 i 43.

Aquesta última esperava rebre el suport dels territoris iugoslaus, on també havien sorgit aspiracions nacionalistes, però cap d'ells va reconèixer la República³⁴. Era una situació complicada, doncs Kosovo s'havia proclamat República Federal de Iugoslàvia, sense que aquesta reconegués el seu estatus. La manca de suport va decantar als albano-kosovars a plantejar-se l'opció independentista.

El dia 7 de setembre l'Assemblea va tornar a reunir-se. Aquest cop de manera clandestina, a Kaçanik (sud est de Kosovo), per evitar la repressió de les autoritats sèrbies. En aquella trobada va redactar-se una Constitució que reconeixia la pluralitat nacional del territori, definia la regió kosovar com una República presidencial i l'Assamblea com el seu òrgan legislatiu.

Després d'organitzar un referèndum entre la població per aprovar la Carta Magna l'òrgan kosovar proclamava, l'any 1991, la seva independència respecte de Sèrbia. Posteriorment, van convocar-se eleccions legislatives i presidencials per definir el nou Govern, que es van desenvolupar entre una forta presència policial sèrbia. El partit més votat fou la Lliga Democràtica de Kosovo (LDK)³⁵ i, el seu líder, Ibrahim Rugova, va ser elegit president.

3.1.3. Govern clandestí i no violent

Tot i que les autoritats sèrbies van ser relativament permissives amb la celebració d'aquestes eleccions, no van permetre que l'Assemblea es reunís per constituir-se formalment. Belgrad no reconeixia la independència de Kosovo ni tampoc el nou Govern, que va acabar actuant en la clandestinitat.

La política defensada per Rugova es basava en 2 elements: la desobediència civil a les imposicions dictades per les autoritats sèrbies i la renúncia a la violència. La LDK, partit

³⁴Entre altres motius, perquè l'Assemblea no disposava de cap mecanisme per fer complir les seves lleis. La seva estructura, en aquest sentit, era molt dèbil.

³⁵El LDK té els seus orígens en "l'Associació d'Escriptors de Kosovo". Va sorgir a finals dels anys 80 als ambients intel·lectuals de la Universitat de Pristina. Poc després del seu naixement es va transformar en la LDK i es va escollir el terme de Lliga per a recordar la històrica Lliga de Prizren.

del Govern, creia que aquestes actuacions eren claus per guanyar-se la simpatia de la comunitat internacional i aconseguir el suport necessari per continuar amb el seu projecte.

Des de la celebració de les eleccions la situació a Kosovo era bastant complicada. La presència de les forces policials sèrbies havia augmentat i la policia kosovar havia estat depurada d'agents albanesos. Les detencions arbitràries i la violència policial van convertir-se en rutinàries. Podia empresonar-se, fins a un període de 2 mesos, a tots aquells que cometien “crims verbals”³⁶. També es permetia a les forces de seguretat custodiar durant 3 dies a comissaria a qualsevol ciutadà per tal d'interrogar-lo. En aquest sentit diverses ONG's com Amnistia Internacional³⁷ van denunciar, durant aquesta etapa, episodis de tortura i de maltractaments a mans de la policia³⁸.

Els albanesos, seguint la pauta marcada per Rugova, no responien a aquestes situacions amb violència. Ans al contrari, la seva era una resistència civil pacífica. Per mostrar la seva disconformitat convocaven manifestacions i vagues que es desenvolupaven sense incidents.

Al mateix temps començava a evidenciar-se, a la pràctica, un Estat albano-kosovar paral·lel, format no només per institucions polítiques i de govern, sinó també amb el seu propi sistema educatiu, sanitari i mitjans de comunicació. Era l'alternativa més raonable, tenint en compte que al llarg dels anys 80 s'havia dut a terme una intensa política de segregació que havia apartat als albanesos de Kosovo: els estudiants havien estat rebutjats de les escoles i les Universitats, els metges, jutges i funcionaris havien estat apartats dels seus llocs de feina. Els mitjans de comunicació albanesos també havien estat tancats.

El que es pretenia amb la creació d'aquest sistema social era donar resposta a les necessitats dels albano-kosovars. Els resultats d'aquestes institucions eren més simbòlics

³⁶Insultar als serbis o ferir els seus “sentiments patriòtics”.

³⁷L'any 1992 va emetre l'informe “Yugoslavia: Ethnic Albanians. Victims of torture and ill-treatment by police in Kosovo province”, on recollia 15 casos il·lustratius de maltractament policial.

³⁸TAIBO, C. (1999), p. 85.

que pràctics. Les escoles, per exemple, s'havien instal·lat en garatges o mesquites i els títols acadèmics que s'obtenien no eren reconeguts a cap altre país. Però això no era obstacle per continuar defensant la seva llengua i cultura

Estructurar un sistema d'aquestes característiques tenia un cost evident que calia sufragar. Per aquest motiu va crear-se un impost voluntari, pagat per la immensa majoria de la població, que ascendia a un 3% del seu sou habitual³⁹.

3.2. Desenvolupament

El lideratge de Rugova va començar a ser seriosament qüestionat pels sectors albanokosovars més extremistes, que posaven en dubte un dels principis de la desobediència civil a Kosovo: el suport de la comunitat internacional a través de l'acció no violenta. Malgrat la profunda crisi política que sacsejava el territori kosovar, la realitat d'aquesta regió vivia amagada darrera d'una altra gran crisi balcànica que es manifestava de forma més violenta, la de Bòsnia i Hercegovina, que centrava tots els esforços internacionals. El nacionalisme albanès, com a conseqüència d'aquesta ignorància, es va anar radicalitzant.

L'esdeveniment més important, en aquest sentit, va ser el naixement de l'Exèrcit d'Alliberament de Kosovo (ELK)⁴⁰. La seva creació va dur-se a terme l'any 1993 per Adem Jashari⁴¹, que va reunir al seu domicili (situat a Drenica) diferents membres de grups armats existents aleshores i militants polítics del LPK, partidaris de la lluita armada. El seu objectiu era fundar una estructura militar unificada per alliberar Kosovo.

3.2.1. El començament de la lluita armada

La primera acció que va dur a terme l'ELK va tenir lloc al maig de 1993, a la localitat de Drenas/Glogovac. L'organització clandestina va preparar una emboscada contra una

³⁹ADAM. B et al (1999), pp.81-88.

⁴⁰En albanès, UÇK (Ushtria Çlirimtare Kombëtare), tot i que originàriament rebia el nom d'Exèrcit de Kosovo (Ushtri e Kosoves).

⁴¹En aquesta reunió també va nomenar-se a Adem Jashari (1995-1998) Comandant General de l'Exèrcit. Fou el primer comandant de la guerrilla kosovar.

patrulla de policia sèrbia al creuament ferroviari de la ciutat. Van matar-los a tots. Aquest atac marcaria la pauta a seguir per l'organització durant tots els seus anys d'activitat: atemptar contra les forces policials sèrbies i contra els civils que hi col·laboraven, especialment en aquelles zones habitades pràcticament de forma homogènia per població albanesa⁴².

En els seus primers anys d'existència (1993-1995) l'ELK va tenir una activitat militar escassa. La manca d'efectius humans i el poc armament de què disposava només permetia a l'organització realitzar atemptats esporàdics. Això no importava a les autoritats iugoslaves, que van començar a realitzar intenses operacions repressives. Els atacs, criticats per la LDK, comportaren desenes de detencions a les files de les principals organitzacions independentistes, provocant l'exili de molts militants albanesos.

El novembre de 1995 va ser una data cabdal per posar a prova l'estratègia pacífica de la LDK. Durant aquest període van celebrar-se les negociacions de Dayton⁴³, que pretenien solucionar el problema de Bòsnia i Hercegovina i, amb ell, pacificar tota la regió dels Balcans. En les converses hi participaven representants del govern bosnià, del govern croat, i del govern serbi, a més d'enviats dels Estats Units, de la Gran Bretanya, de Rússia i de la Unió Europea. Al marge d'intentar solucionar el greu conflicte bèl·lic que assolava Bòsnia, la negociació de Dayton era una prova de foc pels kosovars, doncs visualitzaria si havien estat capaços de condicionar a la comunitat internacional per a que forçés la inclusió del debat sobre Kosovo a l'agenda pacificadora dels Balcans⁴⁴.

Després de vint dies de discussions, al novembre s'adoptava "l'Acord Marc General per a la Pau a Bosnia i Hercegovina". No s'inclouia cap menció a la situació de Kosovo i, a més, convertien el president Slobodan Milosevic (responsable de la política repressiva desenvolupada contra els albano-kosovars), en un garant de la pau a la regió dels Balcans.

⁴²USALL, R. (2010), p. 315

⁴³Aquestes converses van iniciar-se l'1 de novembre de 1995, a la base aèria americana de Wright-Patterson, a la ciutat de Dayton (Ohio).

⁴⁴TAIBO, C. (1999), p. 68-74.

Això va enfonsar les il·lusions de la població albano-kosovar, que cada vegada es veia més sola en aquest conflicte. El govern liderat per la LDK, en aquest sentit, anava perdent suport: havia quedat demostrat que les seves polítiques no havien estat útils per internacionalitzar el conflicte. Rugova tenia cada vegada més detractors, que van augmentar arran de la trobada que va tenir amb Milosevic per intentar solucionar la qüestió educativa a Kosovo⁴⁵. Aquesta reunió va suscitar una intensa polèmica entre els sectors albano-kosovars més extremistes, que van considerar-la una traïció. També entre els membres de la LDK. El vicepresident Hidajet Hyseni, contrari a la trobada i als resultats de la resistència pacífica de Rugova, va decidir abandonar el partit i fundar-ne un altre: la Lliga Democràtica Albanesa (LDSH, Lidhja Demokratike Shqiptare).

L'Exèrcit d'Alliberament de Kosovo va aprofitar la debilitat política de Rugova per estendre les seves accions armades. Al febrer de 1996 van realitzar sis atacs simultanis contra camps de refugiats serbis procedents de la Krajina croata⁴⁶. Es dugueren a terme de matinada, per petits escamots d'encaputxats, que disparaven i llançaven granades mentre circulaven en vehicles a alta velocitat.

Durant el mateix any, l'ELK va reprendre els atacs contra la policia sèrbia. La matinada de l'11 de juliol, al centre de la ciutat de Podujeva, membres de l'organització dispararen contra una patrulla policial ferint greument a un dels seus integrants. El 2 d'agost van ser atacades de forma simultània tres comissaries de policia a Pristina, a Podujeva i a Krpimej. L'Exèrcit d'Alliberament també va dirigir els seus atacs contra col·laboracionistes. En aquest sentit, un dels atemptats més rellevants va ser l'assassinat de Camil Gashi, un albanès militant del Partit Socialista de Sèrbia⁴⁷.

⁴⁵La trobada, celebrada al novembre de 1996, tractava sobre el retorn de la població albanesa (estudiants i professors) al sistema educatiu, del qual havien estat progressivament expulsats anys abans. Aquesta reunió semblava representar un canvi en la forma d'afrontar el conflicte i un reconeixement a l'autoritat de Rugova, però en realitat no va ser així. A les signatures no se'l va tractar com a president, sinó com a Doctor (aduint la seva condició de professor).

⁴⁶L'any 1995, pocs mesos abans dels acords de Dayton, l'exèrcit croat havia iniciat una ofensiva militar amb l'objectiu de conquerir el territori de Krajina. Era una regió que es trobava dins de les fronteres de l'Estat croat (independent des de 1991), però que formalment continuava sota domini serbi. La majoria de la població sèrbia de Krajina havia fugit del territori i, com a refugiats, Milosevic els havia establert a Kosovo.

⁴⁷USALL, R. (2010), pp. 351-362.

L'any 1996 sorgiria un altre grup guerriller com a alternativa a l'ELK, "l'Unitat Guerrillera Rexhep Mala"⁴⁸, però mai arribaria a tenir el mateix grau d'importància que l'Exèrcit, al qual s'acabaria unint.

Es fa difícil afirmar quin és el moment exacte en què a Kosovo es va abandonar l'estadi de lluita armada i repressió policial i militar i es va passar a viure una guerra oberta. La majoria dels kosovars consideren que la "guerra d'alliberament del país" va iniciar-se el 1997, amb la intensificació de l'activitat de l'Exèrcit d'Alliberament, i va concloure el juny de 1999, amb l'entrada de les tropes de l'OTAN a Kosovo després de l'acord signat pels comandaments de l'Aliança Atlàntica amb els generals de Milosevic.

Certament, l'any 1997 els atacs de la guerrilla (que havia incrementat el seu potencial de foc i incorporat nous membres a les seves files) van augmentar considerablement. El grup s'havia establert a la Drenica i havia començat a dominar els territoris veïns. Els serbis responien cada vegada de manera més violenta a aquests episodis, organitzant emboscades contra els guerrillers per tal d'aturar els atacs. Cal destacar les produïdes a Likoshan i Cirez l'any 1998, doncs van suposar un abans i un després en el conflicte. La població civil, que fins ara no havia patit cap atac directe de les forces sèrbies, es va convertir en una víctima més de l'ofensiva.

La de Likoshan va tenir lloc el 28 de febrer. Una patrulla policial i 9 militants de l'ELK havien iniciat un enfrontament armat a la localitat, després de patir una emboscada. L'intercanvi de trets entre guerrillers i policies va provocar la mort immediata de dos agents i en va deixar ferits a diversos, dos dels quals van morir al cap de poca estona. L'Exèrcit d'Alliberament, amb algun dels seus membres ferits, va aconseguir escapar. La policia, tot i la fugida dels combatents, no va aturar el seu atac. Ans al contrari, va decidir dirigir-lo contra els veïns de l'indret. Diversos civils van morir en aquesta ofensiva. Posteriorment les forces policials van acudir a la localitat veïna de Cirez, on sospitaven que

⁴⁸Era un grup que tenia els seus orígens en el LKÇK. Defensava la lluita armada, però no el terrorisme (del que acusava a l'ELK). Estava capitanejat per Agron Rahmani i va ser pràcticament desarticulat per la policia sèrbia l'any 1997. Un any després, els pocs membres que hi quedaven, van unir-se a l'ELK.

havien fugit els guerrillers. Els agents no van aconseguir localitzar-los. Com havia succeït a Likoshan la repressió va dirigir-se contra els civils. El recompte de víctimes mortals en aquestes dues ciutats va ser, en total, de 25 persones. Cap d'elles tenia relació amb la guerrilla.

La matinada del 5 de març, amb les matances de Likoshan i Cirez encara molt presents, la policia sèrbia va posar en marxa una operació sense precedents a la petita vila de Prekaz, destinada a atacar les possessions familiars del líder de l'ELK, Adam Jashari. Després de rodejar el poble de tancs, centenars de policies i paramilitars van començar l'ofensiva. En total van haver-hi 58 morts, entre els quals hi havia 18 dones i 10 infants menors de 16 anys. De tots ells, 46 eren membres de la família Jashari⁴⁹. La matança de Prekaz va convertir-se en un episodi mític per a la guerrilla, que va glorificar la capacitat de resistència i de sacrifici del seu comandant i de la seva família.

3.2.2. Intervenció internacional

L'increment de les hostilitats i de la violència en terreny kosovar, especialment arran de la matança a Prekaz, va fer reaccionar als organismes i governs internacionals, que per fi prenién consciència del greu problema que es vivia al territori. La previsibilitat d'una intervenció internacional era, cada vegada, més evident.

3.2.2.1. Resolució 1160 (1998) de 31 de març, NNUU

Amb l'objectiu d'apaivagar la tensió, els països que formaven part del Grup de Contacte⁵⁰ van decidir reunir-se a Londres el 9 i el 25 de març per discutir la situació de Kosovo i cercar solucions al respecte. Posteriorment, a instàncies d'aquest Grup, el Consell de Seguretat de les NNUU (en virtut del capítol VII de la seva Carta) va aprovar la Resolució

⁴⁹Dades que es posen de manifest a l'informe sobre la matança de Prekaz realitzat per l'organització Human Rights Watch i que també recull VILALTA, D. et al. *Drets humans a Kosovo (1989-1999)*, Ed. Plataforma per Kosovo, Barcelona, 2000, pp. 97-100.

⁵⁰Format pels Ministres de l'exterior d'Estats Units, Regne Unit, França, Alemanya, Itàlia i Rússia.

1160 de 31 de març de 1998⁵¹. Aquest capítol preveu la possibilitat d'utilitzar la força per prevenir un desastre humanitari, tot i que per dur-la a terme és necessari el consentiment del Consell de Seguretat de les Nacions Unides.

La Resolució condemnava la repressió sèrbia i la lluita armada de l'ELK i es demanava a les parts enfrontades aturar els atacs i arribar a una solució política dialogada. Com a mesura coactiva, en el seu punt núm. 8, les NNUU acordaven prohibir a tots els Estats la venda d'armes, tant a l'Estat iugoslau com a la guerrilla kosovar amb l'objectiu d'evitar l'extensió del conflicte:

“El Consell de Seguretat decideix que tots els Estats, per promoure la pau i l'estabilitat a Kosovo, hauran de prohibir la venda o el subministrament a la República Federativa de Iugoslàvia, inclosa Kosovo, pels seus nacionals o des dels seus territoris o utilitzant vaixells o avions del seu pavelló, d'armament i material connex de qualsevol tipus, incloses armes i municions, vehicles i equips militars i les peces de recanvi corresponents, i impediran la provisió d'armes i l'ensinistrament d'elements per dur a terme activitats terroristes en aquest territori”.

Aquesta petició tindria escassa eficiència: la policia sèrbia, l'exèrcit iugoslau i els paramilitars gaudien d'una gran quantitat d'armes i l'ELK les adquiriria al mercat negre, lloc de provisió habitual de tots els grups armats clandestins.

La diplomàcia nord-americana va començar a treballar per assolir els objectius marcats a la Resolució. Concretament, aquell que feia referència a la recerca d'un acord dialogat entre els dos bàndols per solucionar la qüestió de l'autonomia a Kosovo i, per tant, posar fi al conflicte. La seva intenció era que el govern serbi s'apropés a la postura dels dirigents albanesos, que es desmarcaven de les accions de l'ELK i defensaven una estratègia no violenta.

⁵¹Vid. Annex I. Resolució 1160 (1998) del Consell de Seguretat de NNUU, “Situació de Kosovo”, S/RES/1160(1998), sessió 3868, 31 de març de 1998.

Les reunions entre Milosevic i Rugova van tenir lloc el dia 15 i 22 de maig a Pristina⁵². La trobada va ser durament criticada per l'ELK i no va servir, en cap cas, per obrir el camí cap a una solució dialogada al conflicte. La guerrilla es reivindicava com un actor principal de l'enfrontament i volia estar present en qualsevol fòrum de negociació sobre el futur de Kosovo. També va causar controvèrsia al si de la LDK, ja que l'organització no havia estat consultada sobre la conveniència de la trobada. La decisió l'havien pres Rugova i el nucli dirigent del seu partit, de forma exclusiva.

El 29 de maig de 1998, escassos dies després de la seva foto amb Milosevic, Rugova va poder refer part de la seva imatge gràcies a la trobada que mantingué amb el president Bill Clinton, al despatx oval de la Casa Blanca. Aquest fet reforçava enormement la seva posició i donava ales al discurs que havia mantingut des de principis dels 90 afirmant que els Estats Units reconeixien la lluita pacífica del poble kosovar i que estaven al seu costat. A més de Clinton es va reunir amb el vicepresident Al Gore, amb la secretària d'Estat Madeleine Albright i, l'1 de juny, amb el secretari general de les Nacions Unides, Kofi Annan, al qual va reclamar una intervenció de l'ONU o bé de l'OTAN per frenar la repressió sèrbia.

L'ELK, per la seva banda, continuava el combat sobre el terreny. La guerrilla controlava una bona part del territori de Kosovo. Aquest fet no es devia tant a les seves habilitats militars, més aviat escasses, sinó a la composició ètnica d'aquests territoris, pràcticament de població exclusiva albanesa, que els hi donaven suport. En les regions que dominaven els combatents de l'ELK patrullaven armats i uniformats. La guerrilla exercia pràctiques repressives contra la població sèrbia local i contra algunes minories, com la gitana, acusades de col·laborar amb el règim serbi. Molts d'ells foren executats o internats en els camps de presoners que l'ELK havia creat.

⁵²USALL, R. (2010), pp. 426-428.

Durant els mesos d'estiu l'escalada de destrucció va proseguir⁵³. Els serbis, que veien com els guerrillers incrementaven el seu control sobre la zona i realitzaven actes contra els seus nacionals, van decidir organitzar una gran ofensiva. L'objectiu era recuperar tots els territoris alliberats per la guerrilla, amb la pretensió d'expulsar a l'ELK i castigar a la població civil que li havia donat suport. Aquesta actitud va provocar que milers de civils fugissin cap a Albània o altres països propers, com Montenegro, on adquiririen la condició de refugiats.

3.2.2.2. Resolució 1199 (1998) de 23 de setembre, NNUU

Les imatges que van arribar de Kosovo l'estiu de 1998 van impactar a la comunitat internacional, que veia com les forces sèrbies avançaven sense aturador. El Consell de Seguretat, valorant aquestes circumstàncies, va decidir adoptar la Resolució 1199 de 23 de setembre de 1998⁵⁴. En ella s'exigia tant a la República Federal de Iugoslàvia com als líders albano-kosovars l'alto al foc i l'inici de converses per arribar a una solució dialogada:

“El Consell de Seguretat demana que totes les parts, grups i individus aturin immediatament les hostilitats i mantinguin un cessament del foc a Kosovo, que augmentaria les perspectives d'un diàleg significatiu entre les autoritats de la República Federativa de Iugoslàvia i els dirigents albanesos de Kosovo, reduint els riscos d'una catàstrofe humanitària”. Al mateix temps fa una crida a les autoritats d'ambdós bàndols “a mantenir un diàleg significatiu sense condicions prèvies i amb participació internacional, amb un calendari clar, que condueixi al final de la crisi”.

En la Resolució també s'expressa la preocupació “pels intensos combats recents a Kosovo” i, en particular, “per l'ús excessiu i indiscriminat de la força per part dels policies serbis i per l'exèrcit iugoslau, que ha provocat nombroses baixes entre la població civil (...) i el desplaçament de més de 230.000 persones de les seves llars” a Albània, Bòsnia Hercegovina i altres països europeus.

⁵³ Accions recollides a VILALTA, D. et. al. (2000), p.128.

⁵⁴ Resolució 1199 (1998) del Consell de Seguretat de NNUU, “La situació humanitària a tot Kosovo” S/RES/1199(1998), sessió 3930, 23 de setembre de 1998.

En aquest document també es demana l'acceptació, per part de les autoritats de Belgrad, de missions internacionals de control i verificació sobre el terreny, inclòs “l'accès i la completa llibertat de circulació d'aquests observadors per entrar, sortir i circular per Kosovo sense obstacles per part de les autoritats governamentals”.

La Resolució 1199 també feia esment al capítol 7 de la Carta de les NNUU i va jugar un paper cabdal en l'evolució de la guerra de Kosovo. Sobretot el seu punt 16, que establia que “en cas que no s'apliquin les mesures concretes requerides en aquesta Resolució i en la Resolució 1160 (1998) (...) es preveu la possibilitat d'adoptar mesures noves i addicionals per a mantenir la pau i l'estabilitat a la regió”. Aquest redactat ambigu seria esgrimit posteriorment per l'OTAN com una justificació per a una intervenció militar internacional.

La resistència de Belgrad per aplicar el contingut de les Resolucions 1160 i 1199⁵⁵, juntament amb la incapacitat del Consell de Seguretat per prendre mesures coercitives (per l'oposició de Rússia i la Xina) va provocar que els ministres de defensa dels països de l'Aliança Atlàntica es reunissin a la localitat portuguesa de Vilamoura i concedissin al Comandament Suprem de l'OTAN el permís per activar l'ACTWARN (Activation Warning), el primer pas cap a la preparació d'una intervenció militar aèria. L'OTAN pretenia que Milosevic entengués que si no acceptava les mesures de les Nacions Unides, l'Aliança Atlàntica es trobava disposada a intervenir militarment.

3.2.2.3 October Agreement i KVM

Davant l'amenaça d'un bombardeig imminent, Milosevic va acceptar la signatura d'un acord amb Robert Hoolbroke (diplomàtic nord-americà, enviat especial als Balcans), conegut amb el nom d'“October Agreement” (Acord d'Octubre), que es va materialitzar el 13 d'octubre a Belgrad⁵⁶.

⁵⁵Les dues Resolucions no eren aplicades per Milosevic, que continuava la repressió a Kosovo. Així ho va denunciar el Secretari General de l'ONU, Kofi Annan, en reiterades ocasions. Davant d'aquesta situació, Madeleine Albright, secretària d'Estat nord-americana, va amenaçar de forma explícita al govern de Milosevic d'atacar-lo aèriament si no s'avenia a respectar el contingut dels documents.

⁵⁶TAIBO, C. (1999), pp. 105-108.

L'acord contemplava l'acceptació de la Resolució 1199 de les Nacions Unides amb tot el que això comportava: la implementació d'un alto el foc; la retirada de bona part dels efectius militars i policials de Kosovo; el permís d'accés a les organitzacions internacionals humanitàries; l'acceptació d'una missió internacional de control i verificació; la supervisió per part de l'OTAN de l'espai aeri de Kosovo; i, des del punt de vista polític, la convocatòria d'eleccions, la garantia d'una ampla autonomia per la regió i un calendari de negociacions amb els representants albano-kosovars. La signatura de l'acord va propiciar que l'OTAN suspengués temporalment el seu ACTORD, sense arribar a cancel·lar-lo. La Resolució 1203 (1998) de 24 d'octubre del Consell de Seguretat de NNUU, recollia els continguts de l'acord signat a Belgrad entre Milosevic i Holbrooke.

Els acords signats el 13 d'octubre es van anar implantant durant els dies següents. El 16, Milosevic va acceptar que una missió de l'OSCE es desplegués a Kosovo per controlar l'alto al foc. Era la Kosovo Verification Mission (KVM)⁵⁷. Al mateix temps, l'OTAN anunciava que donava de termini fins al 27 d'octubre perquè les autoritats sèrbies executessin l'acord amenaçant, en cas contrari, amb la represa de l'ACTORD i, per tant, amb la possibilitat d'iniciar bombardeigs aeris. Tres dies abans de la fi del termini, Milosevic acceptava reduir els efectius serbis a Kosovo i el 27 d'octubre completava la retirada deixant en 6.500 policies i 12.500 soldats el conjunt de les forces sèrbies presents en territori kosovar. Aquesta retirada parcial va ser un indicador, a ulls de la població kosovar, que l'acord s'estava complint.

La missió de verificació de l'OSCE, la KVM, inicià la seva feina el novembre de 1998. Les seves funcions eren, essencialment, verificar el compliment de l'alto al foc, i supervisar els processos electorals a Kosovo. La KVM era el primer instrument que permetia una presència considerable de la comunitat internacional en territori kosovar. La missió estava integrada per 2.000 verificadors desarmats de les diferents nacionalitats dels estats membres de l'OSCE⁵⁸. El nomenament del director de la missió va recaure en

⁵⁷URBIOLA, J. (2013), pp.45-47.

⁵⁸Consultables a : www.osce.org/node/44552.

William Walker, diplomàtic nord-americà que ja havia desenvolupat una missió diplomàtica anterior als Balcans, el 1997, quan fou nomenat Representant Especial del Secretari General de l'ONU en la missió que retornà la sobirania del territori de l'Eslovàquia Oriental a l'Estat croat.

La KVM assolí una important notorietat, però la deriva que prengueren els esdeveniments en aquest territori van fer que els integrants de la KVM no poguessin intervenir per frenar els combats entre l'ELK i les forces sèrbies i s'hagueren de limitar a tenir un paper dissuasiu i preventiu, i a recopilar informacions sobre les diferents vulneracions de l'alto al foc perquè després la comunitat internacional pogués actuar.

Malgrat tot, els combats retornarien ben aviat al territori kosovar. Les vulneracions, realitzades pels diferents bàndols enfrontats, no cessaren i la missió internacional es mostrava incapaç d'aturar-les. El mandat de Nacions Unides requeria, com s'ha apuntat abans, de l'inici d'unes converses que trobessin una solució política a la qüestió kosovar. L'emissari nord-americà, Christopher Hill, fou l'encarregat de formular una proposta política d'autonomia per a Kosovo en base al seu diàleg amb les autoritats de Belgrad. Aquesta proposta descartava la independència de Kosovo (un fet que provocava el rebuig frontal de l'ELK) però contemplava una ampla autonomia política i administrativa, que compensava a Belgrad cedint-li les competències federals en matèria de defensa i política exterior. Els representants albanesos i les autoritats sèrbies van rebutjar aquesta oferta.

3.2.2.4. Cimera a Rambouillet

A principis de gener de 1999, l'alto al foc signat a l'octubre era història. Kosovo es tornava a trobar enmig d'una espiral de violència. Les forces sèrbies havien reprès la seva ofensiva contra l'ELK, mentre aquest continuava actuant. Una de les accions més recordades de les quals va dur a terme la guerrilla a principis d'any fou el segrest, a Stariterg, de vuit soldats iugoslavs i l'atac a Dhullë, que va provocar la mort a tres policies serbis⁵⁹.

⁵⁹USALL, R. (2010), p. 468.

L'ofensiva sèrbia no es va fer esperar. Va realitzar-se el 15 de gener i va anar dirigida contra la petita localitat de Racak, situada a l'est de Shtime⁶⁰. Aquesta zona havia estat alliberada per l'ELK, que hi havia establert trinxeres i l'utilitzava com a base operativa per desenvolupar accions armades en zones properes. La policia sèrbia va enfrontar-se a l'ELK i també a nombrosos civils que es van afegir al combat per defensar el seu poble al costat dels guerrillers. Finalment les forces sèrbies van aconseguir fer-se amb el control de la localitat i anunciaren que durant l'operació havien mort 15 militants de la guerrilla.

Un cop les forces sèrbies hagueren abandonat Racak, la missió de verificació de l'OSCE (la KVM) va entrar a localitat. Poques hores després descobria els cadàvers de 31 albanesos assassinats amb evidents símptomes de violència. Segons relatava un informe de l'OSCE, datat el dia 16 de gener, entre els cadàvers hi havia 23 adults víctimes d'armes de foc al front, a l'esquena i a la nuca, que havien estat vistos per darrer cop mentre eren arrestats per la policia sèrbia. 3 adults amb evidents símptomes de maltractaments al cos, 2 adults decapitats, 1 dona, 1 jove adolescent i 1 infant⁶¹.

La xifra final de morts a la matança de Racak s'elevaria fins a 51 persones segons les fonts albaneses. Si bé inicialment hi hagué un ball de xifres considerable, la dada que s'estengué fou la de 45 morts, que va ser publicada per bona part de la premsa internacional. De la xifra final de morts a Racak, l'ELK, a través de la seva agència de notícies, només en reconeixeria 8 com a integrants de la guerrilla, deixant entendre que la resta dels morts eren civils.

La de Racak era la matança més greu comesa a Kosovo des de març de 1998 i sensibilitzà a l'opinió pública internacional al voltant de la greu situació que estava vivint aquesta regió. William Walker, el cap de la KVM, atribuï públicament la responsabilitat de la

⁶⁰ADAM, B. et al. (1999), pp. 539-543.

⁶¹Informe disponible a: http://www.osce.org/resources/documents/kosovo?filters=%20ds_date%3A%28%5B1999-01-01T00%3A00%3A00Z%20TO%202000-01-01T00%3A00%3A00Z%5D%29&solrsort=score%20asc&rows=10.

matança a les forces sèrbies. Els fets de Racak adreçaven de nou la mirada del món a Kosovo i responsabilitzaven Milosevic i les seves forces d'una matança indiscriminada.

Els països membres del Grup de Contacte, davant d'aquesta situació, es reuniren el 29 de gener amb l'objectiu de fixar els termes d'una darrera oportunitat per trobar una sortida diplomàtica a la crisi kosovar. Van impulsar una cimera a París, el 6 de febrer. En concret, al castell de Rambouillet⁶², on van participar-hi delegacions sèrbies i albaneses, sota la presidència dels ministres d'afers estrangers francès i britànic. El 2 de febrer de 1999 l'ELK anunciava que també acceptava participar en aquestes negociacions⁶³.

En realitat, Rambouillet no fou un procés negociador obert. El Grup de Contacte pretenia imposar-hi un acord redactat prèviament que no satisfia a cap de les parts que havien acceptat negociar⁶⁴. El pacte contemplava una àmplia autonomia per a Kosovo, però en cap cas la independència. També preveia el desplegament de les forces de l'OTAN en territori kosovar amb immunitat i dret a circular per tot el territori iugoslau. La delegació albanoskavar rebutjava signar un acord on el sostre de la sobirania de Kosovo fos l'autonomia dins de Sèrbia. El seu objectiu era la independència o el reconeixement del dret de Kosovo a l'exercici de l'autodeterminació. La delegació iugoslava, en canvi, acceptava els termes polítics de l'acord però mostrava el seu rebuig als aspectes militars i, molt especialment, amb el fet que la OTAN tingués capacitat de maniobra arreu del territori de Iugoslàvia.

Madeleine Albright, secretària d'Estat als EUA, afirmava que si les dues parts acceptaven signar l'acord, l'OTAN es desplegaria a Kosovo. Si només signava la delegació albanoskavar i la sèrbia rebutjava fer-ho, es procediria a una intervenció militar. Per últim, si es produïa l'escenari en què cap de les parts firmava l'acord, la comunitat internacional abandonaria la recerca d'una solució.

⁶²Es tractava d'una antiga residència borbònica reconvertida en residència del president de la República Francesa i en seu de recepcions i trobades internacionals amb participació francesa.

⁶³El bàndol governamental iugoslau havia anunciat de forma reiterada que no negociaria amb els "terroristes" de l'ELK, però la presència de Rússia al Grup de Contacte i la seva garantia d'un vet a una possible resolució de Nacions Unides autoritzant a utilitzar la força contra Iugoslàvia, fou clau a l'hora de prendre la decisió de participar en les converses.

⁶⁴ "Interim Agreement for peace and self-government in Kosovo".

Les converses de Rambouillet finalitzaren el 23 de febrer, després de dues setmanes d'intensa activitat diplomàtica. Finalment la delegació albanò-kosovar va acceptar el document proposat pel Grup de Contacte. No ho van fer els serbis, que continuaven rebutjant la seva implementació, des del punt de vista militar. Amb l'esperança de solucionar aquesta discrepància, el Grup de Contacte va citar a les parts a una nova cimera, el 15 de març, celebrada al Centre de Conferències Internacionals, a París. Tanmateix, les converses no serviren per assolir cap acord. El darrer intent d'una solució diplomàtica al conflicte de Kosovo havia fracassat.

3.3 Finalització

3.3.1. Bombardeig de l'OTAN⁶⁵

L'art. 53.1 de la Carta de les Nacions Unides estableix que “no s'aplicaran mesures coercitives en virtut d'acords regionals o organismes regionals sense autorització del Consell de Seguretat”. D'aquest precepte es desprèn que l'OTAN no podia intervenir militarment a Kosovo sense el consentiment d'aquesta institució, malgrat haver-se mostrat disposada a fer-ho en reiterades ocasions. En aquest sentit, ho tenia complicat. Rússia i la Xina, membres del Consell, havien vetat una intervenció armada al territori, primant la sobirania de l'Estat Iugoslau. Finalment van actuar basant-se en la redacció ambigua de l'art. 16 de la Resolució 1199⁶⁶.

Davant la imminència de l'atac la missió de verificació de l'OSCE (KVM) va abandonar el territori kosovar, com la immensa majoria de les ONGs internacionals i diversos diplomàtics presents a la regió.

⁶⁵USALL, R. (2010), pp. 493-502.

⁶⁶Vid. pàg. 24. Aquesta intervenció, de dubtosa legalitat, ha estat qüestionada per infringir el principi de sobirania dels Estats i la prohibició de la força en les relacions internacionals. Cal remarcar que cap organisme o institució internacional va condemnar aquest fet. Únicament el Secretari de Nacions Unides, Koffi Annan, va recordar més endavant que "l'adopció de mesures coercitives sense autorització del Consell de Seguretat amenaça l'essència mateixa del sistema internacional de seguretat, basat en la Carta de NNUU": Així es diu en el paràgraf 66 de la Memòria anual de 1999 del Secretari General de l'ONU sobre la tasca de l'Organització.

L'enviat dels EUA Richard Holbrooke va fer, el 22 de març, una darrera visita a Milosevic per convèncer-lo d'acceptar els acords de Rambouillet, però aquest es va mantenir ferm en la seva posició i va rebutjar de nou signar els acords.

El 24 de març de 1999 l'Aliança Atlàntica iniciava la seva ofensiva militar⁶⁷ contra Iugoslàvia, bombardejant diverses posicions de les forces sèrbies, tant a Kosovo com a Sèrbia i a Montenegro⁶⁸. Aquesta intervenció de l'OTAN, que sempre va ser aèria, suposava una novetat: era el primer cop que Aliança Atlàntica atacava a un Estat sobirà per protegir a la seva població civil de la vulneració dels drets humans.

Les tropes de Milosevic, davant d'aquesta situació, intentaven castigar els avions de l'Aliança per evitar que assolissin els seus objectius. Incapaços d'aturar-los, les forces sèrbies respongueren atacant amb crueltat a la població albanesa de Kosovo que donava suport a la seva intervenció. El 25 de març assassinaren prop d'una seixantena de persones a la localitat de Bellacerka, i després procediren a cremar les cases albaneses del municipi. Aquestes accions venien acompanyades de detencions arbitràries i d'empresonaments sense cap mena de garanties jurídiques, de desaparicions, d'execucions extrajudicials o de la utilització de civils com a escuts humans⁶⁹. A més a més, continuava l'enfrontament amb els membres de l'ELK. Podem dir que es vivien 2 guerres en una mateixa regió.

La repressió sèrbia va fer que molts albanesos fugissin del territori i adquirissin la condició de refugiats. En els dos mesos i mig de bombardeigs de l'OTAN, i d'ofensiva militar sèrbia, la xifra va arribar als 863.500. Aquesta dada, facilitada per ACNUR (l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats) al final de la guerra, incloïa únicament els albanesos que s'havien refugiat a l'exterior de les fronteres de Kosovo. Caldria afegir-hi la xifra d'albanesos que optaren per desplaçaments interns a zones menys castigades que la seva per la guerra. Davant d'aquesta situació el Consell de Seguretat de

⁶⁷Aquesta ofensiva va ser batejada amb el nom d'Operació Força Aliada.

⁶⁸Principalment els bombardejors van adreçar-se contra les principals posicions de l'exèrcit iugoslau i la policia sèrbia, atacant bases militars i casernes, però també infraestructures civils, com ara ponts, carreteres o fàbriques.

⁶⁹TAIBO, C. (1999), pp. 107-111.

Nacions Unides va dictar la Resolució 1239 (1999) de 14 de maig⁷⁰, que entre altres coses, convidava a les organitzacions internacionals de socors humanitari a prestar-los assistència i reafirmava el dret dels refugiats i de totes les persones desplaçades a tornar a les seves llars “de manera digna i en condicions de seguretat”.

Els atacs de l'OTAN no van estar absents de polèmica. El dia 6 d'abril, per error, van bombardejar un barri residencial a la localitat sèrbia d'Aleksinac, provocant desenes de morts entre la població civil. El 14 d'abril, els avions de l'OTAN disparaven per error contra una columna de refugiats albanesos que fugia de l'ofensiva de les tropes sèrbies prop de Gjakova provocant 75 morts, entre els quals hi havia nombrosos infants⁷¹.

A principis de juny Rússia, els EUA i la UE (encapçalats respectivament per Viktor Txernomirdin, emissari rus pels Balcans; Strobe Talbott, subsecretari d'Estat nordamericà; i Martti Ahtisaari, president finès que representava a la UE) van concretar una proposta de pau basant-se en un alto al foc. El vist-i-plau rus a aquesta proposta feia albirar esperances en què aquesta fos acceptada per Milosevic.

Finalment, el 9 de juny de 1999, l'OTAN i l'exèrcit iugoslau signaven l'Acord Militar Tècnic (“Military Technical Agreement”) a la localitat macedònia de Kumanova, que posava fi a la guerra (que durà 77 dies). El van signar el general Mike Jackson, com a cap de la delegació de l'OTAN, i els generals Svetozar Marjanovic i Obrad Stevanovic, com a líders de la delegació de l'exèrcit iugoslau. L'acord militar també establí els termes del cessament de les hostilitats entre l'OTAN i les forces iugoslaves, la retirada completa de les forces iugoslaves del territori de Kosovo (l'element clau que permetia satisfer a l'ELK i als representants polítics albanesos que no foren presents a la signatura de l'acord) i l'establiment d'una zona de seguretat aèria de 25 km, i terrestre de 5 km, al voltant del perímetre fronterer de Kosovo on les forces iugoslaves no podien penetrar sense permís exprés de l'OTAN.

⁷⁰Resolució 1239 (1999) del Consell de Seguretat de Nacions Unides, “Els refugiats de Kosovo”, S/RES/1239(1999), sessió 4003, 14 de maig de 1999.

⁷¹USALL, R. (2010), p. 500.

3.3.2. Resolució 1244 (1999) de 10 de juny, NNUU

El 10 de juny de 1999 el Consell de Seguretat de les Nacions Unides dictava la Resolució 1244⁷². Aquesta reconeixia a Kosovo com un territori sota sobirania iugoslava, però amb dret a una àmplia autonomia, i imposava una sèrie de principis i condicions⁷³ que havien de ser acceptades per ambdues parts:

- “- Cessament immediat i verificable de la violència i de la repressió a Kosovo.
- Retirada de Kosovo de les forces militars, de policia, i paramilitars.
- Desplegament a Kosovo de presència internacional civil i de seguretat efectives, sota mandat de l'Organització de les Nacions Unides, capaces de garantir la realització dels objectius comuns.
- Instaureció d'una administració interina per a Kosovo, sota decisió del Consell de Seguretat de les Nacions Unides, per garantir les condicions que permetin a tots els habitants de Kosovo viure en pau.
- Retorn en tota seguretat i llibertat de tots els refugiats i persones desplaçades i accés a Kosovo de les organitzacions d'ajuda humanitària.
- Procés polític que condueixi a un acord-marc polític interí que contempli per a Kosovo una autonomia substancial, que tingui en compte els Acords de Rambouillet i els principis de sobirania i integritat territorial de la República Federal de Iugoslàvia i dels altres països de la regió, així com la desmilitarització de l'ELK”.

Un d'aquests principis és el desplegament de “presències internacionals, una de civil i una altra de seguretat, amb l'equip i el personal necessari”. Van ser, respectivament, la UNMIK (Missió d'Administració Provisional de les Nacions Unides)⁷⁴ i la Kosovo Force (KFOR)⁷⁵.

⁷²Vid. Annex II.

⁷³Aquests principis es troben recollits a l'annex núm. 1 de la Resolució 1244 (1999), de 10 de juny de 1999.

⁷⁴IGLESIAS, A. “La Misión de Administración Provisional de las NNUU en Kosovo (UNMIK)”, *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 2001, núm. 56, pp. 115-139. En un principi la Missió havia estat comandada pel diplomàtic brasiler Sergio Vieira. El 30 de juny de 1999 el rellevava com a representant especial del Secretari General de les Nacions Unides i, per tant, com a cap de la missió i màxima autoritat a Kosovo, el francès Bernard Kouchner. El 2001 ocuparia el càrrec el danès Hans Haekkerup.

⁷⁵Les funcions de la KFOR es troben recollides a l'annex núm. 2 de la Resolució 1244 (1999), de 10 de juny.

La primera tenia la missió d'administrar provisionalment el territori, establint i supervisant “el desenvolupament d'institucions provisionals de govern democràtic autònom”. Entre les seves funcions cal destacar la promoció d'una autonomia i un autogovern substancials a Kosovo fins arribar a una solució definitiva; el compliment de les funcions administratives civils bàsiques; la facilitació del procés polític que condueixi a determinar l'estatus definitiu de Kosovo⁷⁶; donar suport a la reconstrucció de la infraestructura bàsica i altres tasques de reconstrucció econòmica; donar suport a l'ajuda humanitària, en coordinació amb les altres organitzacions humanitàries internacionals; mantenir la llei i l'ordre públic a través d'un cos de policia internacional; protecció i promoció dels drets humans; assegurar la tornada de tots els refugiats i persones desplaçades de les seves llars.

En altres paraules, la UNMIK es convertia en el govern de Kosovo. Esdevenia un protectorat internacional (teòricament integrat al si de Iugoslàvia) però amb una administració gestionada per les Nacions Unides. Aquesta, com hem vist, es basava en 4 pilars fonamentals: la policia i la justícia, l'administració civil (a càrrec de l'ONU), la democratització i desenvolupament de les institucions (liderat per l'OSCE)⁷⁷, la reconstrucció i el desenvolupament econòmic (a càrrec de la UE, a través de l'Agència Europea de la Reconstrucció). Aquesta complexa estructura administrativa, on el poder decisorí estava sempre en mans dels representants internacionals, va propiciar alguns enfrontaments entre la UNMIK i els representants polítics albanesos, que se sentien estranys dins del seu propi territori.

⁷⁶La comunitat internacional va acordar que abans de negociar l'estatus final de Kosovo s'haurien de complir uns estàndars mínims. Aquests van ser elaborats conjuntament per les Institucions Provisionals d'Autogovern i l'UNMIK, i aprovats pel Consell de Seguretat. Feien referència al funcionament democràtic de les institucions, a la conversió de Kosovo en un vertader Estat de Dret, a la llibertat de moviment, al retorn de desplaçats i al respecte de les minories, a la creació d'una economia de mercat competitiva, a la regulació dels drets de propietat, i al diàleg entre les autoritats de Belgrad i Pristina. Totes elles estaven recollides al Pla d'Aplicació dels estàndards a Kosovo, presentat el 31 de març de 2004.

⁷⁷En aquest sentit, al maig de 2001, va aprovar-se el marc constitucional per l'Autogovern Provisional de Kosovo. Aquest text, sense ser una Constitució i sense entrar en la qüestió de l'estatut final del territori, assentava les bases pel desenvolupament de les noves institucions kosovars. Entre elles, la més important fou l'Assamblea de Kosovo. Al novembre del mateix any l'OSCE va convocar-hi les primeres eleccions legislatives després de la guerra. Conscient que el Parlament tindria una majoria independentista, la UNMIK va prohibir específicament que les institucions d'autogovern poguessin fer proclames unilaterals sobre l'estatut de Kosovo i que l'executiu pogués tenir ministeris d'Afers Estrangers i de Defensa.

4. Conseqüències

4.1. Territorials, polítiques i jurídiques.

El clima a Kosovo, un cop acabada la guerra, continuava essent força convuls. L'economia del país, que sempre havia estat molt feble, es veia ressentida pel conflicte. Al mateix temps, la violència continuava estant present al territori. Molts albanesos es revenjaven de la minoria sèrbia pels fets ocorreguts durant l'enfrontament. La KFOR tenia greus dificultats per controlar la situació. Això va propiciar que molts dels serbis residents a Kosovo decidissin abandonar la regió i traslladar-se a altres indrets. Entre finals de 1999 i principis de 2000, l'OTAN i l'ACNUR van xifrar al voltant de 100.000 els serbis que restaven en territori kosovar⁷⁸.

La situació a Sèrbia també havia canviat. Milosevic havia perdut el poder el 5 d'octubre de 2000, després d'una revolta popular a Belgrad, davant l'evidència que les eleccions presidencials del 24 de setembre havien estat fraudulentos i que Vojislav Kostunica, opositor a Milosevic i membre del Partit Democràtic de Sèrbia, n'havia estat el vencedor. El canvi de govern a Belgrad va provocar un apropament a la comunitat internacional, però fet amb recel, ja que el nou govern de Vojislav Kostunica tenia també un marcat caràcter nacionalista.

Gràcies a l'Administració Internacional es va viure un període de certa calma. Tanmateix, les tensions ètniques mai van desaparèixer. La violència va tornar a resorgir a mitjans de 2004, quan milers d'albano-kosovars van participar en diverses revoltes contra la minoria sèrbia, que van comportar una vintena de morts, centenars de ferits i l'atac a 22 monestirs ortodoxos⁷⁹.

La comunitat internacional, conscient de la situació que es tornava a viure a Kosovo, va decidir posar en marxa el procés de debat sobre l'estatut polític definitiu del territori. L'any

⁷⁸USALL, R. (2010), p. 587.

⁷⁹*Ibid.* pp. 670-673.

2005 el Secretari General de Nacions Unides va designar al diplomàtic noruec Kai Eide com enviat especial per a procedir a l'evaluació de la política d'estàndards. Si es complien es podria iniciar el procés de determinació de l'Estatut Final de Kosovo. A l'octubre del mateix any Eide va concloure que l'aplicació dels estàndards no havia estat uniforme, però malgrat tot afirmà en el seu Informe que “no hi haurà cap moment ideal per abordar el futur estatus de Kosovo. Aquesta continuarà essent una qüestió política molt delicada. No obstant, una evaluació general permet concloure que ha arribat l'hora d'iniciar el procés”⁸⁰.

Després d'aquesta valoració la comunitat internacional va començar les negociacions. Aquesta decisió va rebre el suport del President del Consell de Seguretat, que va expressar que era hora “d'iniciar un procés polític per a determinar el futur estatus de Kosovo”⁸¹ i també del Grup de Contacte, que va manifestar que “la solució negociada a aquesta qüestió havia de ser una prioritat internacional”. Al mateix temps, el Grup va marcar uns principis que havien de ser les bases de la negociació de la qüestió kosovar⁸². Entre ells cal destacar el respecte a les normes de dret internacional i de drets humans, el no retorn a la situació anterior a 1999 i el manteniment de la seguretat i la supervisió internacional.

El Secretari General va nomenar com a enviats especials a Martti Ahtisaari i Albert Rohan per dirigir el procés negociador. Aquesta decisió va rebre el suport de la UE, que en el Consell d'Assumptes Generals i Relacions Exteriors (CAGRE) va acollir amb satisfacció aquests nomenaments⁸³.

Les negociacions van començar a Viena el 20 de febrer de 2006, sota mediació internacional. Un dels principis inherents en les negociacions de dret internacional públic

⁸⁰Primer paràgraf de la pàg. 5 de l'Informe Eide, disponible a: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2005/635>.

⁸¹Declaració del President del Consell de Seguretat realitzada el 24 d'octubre de 2005. Disponible a: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/PRST/2005/51>.

⁸²Annex de la Carta dirigida el 10 de novembre de 2005 al Secretari General, per part del President del Consell de Seguretat, on hi figuren els “Principis rectors de l'acord sobre l'Estatut de Kosovo acordats pel Grup de Contacte”, disponibles a: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2005/709>.

⁸³Punts 5 i 6 de les “Conclusions de la situació als Balcans Occidentals”, del Consell d'Assumptes Generals i Relacions Exteriors, de 7 de novembre de 2010, disponible a: http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-05-274_es.htm

és el principi de bona fe. La Cort Internacional de Justícia així ho va assenyalar en una de les seves resolucions, al dir que les parts negociadores “tenen l'obligació de comportar-se de tal manera que la negociació tingui sentit. Això no succeeix quan una d'elles insisteix en la seva pròpia posició sense contemplar cap mena de modificació”⁸⁴

Podem dir que aquesta situació és la que es va viure a Àustria. Tot i que semblava arribar-se a acords en els àmbits més tècnics, Belgrad continuava defensant un augment de l'autonomia, mentre Kosovo demanava l'independència i una plena integració a les estructures europees i euro-atlàntiques.

Davant les posicions irreconciliables entre Sèrbia i Kosovo el 26 de març de 2007 el Secretari General de Nacions Unides va elevar al President del Consell de Seguretat un Informe⁸⁵ que havia estat elaborat per Martti Ahtisaari, antic president finlandès i enviat especial per a supervisar el procés de negociacions relatiu a l'estatus final de Kosovo. En ell Ahtisaari manifestava que “la incertesa sobre l'estatus del territori ha arribat a ser un important obstacle pel desenvolupament democràtic, la rendició de comptes, la recuperació econòmica i la reconciliació interètnica a Kosovo”. És per això que havia arribat a la conclusió que “la independència, supervisada durant un període inicial per la comunitat internacional (...), és l'única opció per un Kosovo políticament estable i econòmicament viable”. Creia que la reintegració a Sèrbia no era una opció a considerar, tenint en compte l'oposició que aquesta proposta generava en la immensa majoria de població que habitava el territori kosovar. D'altra banda també expressava que, malgrat l'èxit de la UNMIK, una administració internacional permanent no era sostenible. Havia arribat l'hora que el poble de Kosovo “es fes càrrec dels seus propis assumptes i assumís les conseqüents responsabilitats”.

⁸⁴URBIOLA, J. (2013), p. 60.

⁸⁵Carta dirigida al President del Consell de Seguretat pel Secretari General el 26 de març de 2007, disponible a: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2007/168>.

El document adjunt a aquesta carta (S/2007/168 Add.1) recull la “Proposta Integral d'Acord sobre l'Estatus de Kosovo”, que consta de 15 articles i 12 annexos. És vulgarment coneguda amb el nom de Pla Ahtisaari. Disponible a: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2007/168/Add.1>

Als principis generals que regien el document d'Ahtisaari, i que apuntaven cap al reconeixement de la independència, s'hi afegien tota una sèrie d'apartats que desenvolupaven: la garantia dels drets humans i les llibertats fonamentals; els drets de les comunitats, dels desplaçats i dels refugiats; la descentralització dels governs locals; el sistema de justícia; la protecció del patrimoni cultural i religions, la propietat i els arxius. En la proposta el tema de la seguretat es resolvia suggerint la creació d'una nova Força de Seguretat de Kosovo (multiètnica i sense possibilitat de disposar d'armament pesat), tutelada per la presència militar internacional.

Aquesta proposta va ser rebuda amb optimisme per Pristina, on els principals partits s'hi van mostrar favorables, però va causar el rebuig de Belgrad. A escena internacional va rebre el suport dels Estats Units i de la Unió Europea, però no va ser acceptada per Rússia i la Xina, membres permanents del Consell de Seguretat, que van utilitzar el seu dret de vet⁸⁶. Consideraven que l'acord havia de comptar amb el vistiplau de les dues parts.

Aquest fet va traslladar el bloqueig de les converses de Viena a les Nacions Unides. La impossibilitat d'aprovar el Pla Ahtisaari perllongava el debat sobre l'estatut de Kosovo i apropava a les autoritats de Pristina a fer un pas unilateral proclamant la independència, un gest que desagradava a la comunitat internacional però que semblava inevitable al no arribar a un acord sobre l'estatut final de la regió.

Rússia i la Xina havien rebutjat fins a 3 esborranys de resolució sobre la situació de Kosovo, que havien estat debatuts al Consell de Seguretat, una dada que evidenciava la nul·la voluntat d'acceptar qualsevol tipus de solució que no comptés amb l'aprovació de Sèrbia.

⁸⁶ El Consell de Seguretat de Nacions Unides està format per 15 membres, 5 dels quals són permanents: La Xina, Rússia, EUA, Gran Bretanya i França. L'art. 27 de la Carta de Nacions Unides explica el seu sistema de votació. Estableix que cada membre del Consell té un vot i que les decisions s'han de prendre per vot afirmatiu d'almenys 9 dels 15 membres. Tanmateix, quan es tracta de qüestions de fons, es requereix que a més dels 9 vots afirmatius no existeixi cap vot en contra dels 5 membres permanents. Si un d'aquests no està d'acord amb la decisió pot emetre un vot negatiu i bloquejar aquesta decisió, evitant que es dugui a terme. És el que es coneix com a dret de vet.

El 20 de juliol de 2007, davant d'un vet constant, els Estats Units i els membres de la UE del Consell de Seguretat van decidir descartar un acord formal al si de les Nacions Unides. El Secretari General va proposar la continuació del diàleg entre serbis i albanesos a la recerca d'un acord, al qual s'hauria d'arribar abans del 10 de desembre de 2007. Aquesta nova negociació havia d'estar dirigida per una "troika" formada pels Estats Units, la UE i Rússia, i representava l'últim intent d'una solució consensuada a la qüestió kosovar. Com era previsible, no es va arribar a un acord. El 28 de novembre es van donar per finalitzades les negociacions⁸⁷.

4.1.1. Declaració d'independència

Amb el Pla Ahtisaari vetat pels dos membres del Consell de Seguretat de Nacions Unides, el 17 de novembre de 2007 van tenir lloc les eleccions legislatives i municipals. Va guanyar-les el PDK⁸⁸, que va convertir-se en la primera força política a Kosovo, i va nomenar-se a Hashim Thaçi (antic combatent de l'ELK) com a primer ministre. Aquestes eleccions van suposar la derrota del LDK, partit que des de la mort del seu líder, Ibrahim Rugova, l'any 2006, s'havia anat debilitant.

La falta d'acord en el si de la comunitat internacional havia provocat que la postura del Govern kosovar, favorable a la independència, s'hagués anat radicalitzant i cada cop contemplaven, com un escenari possible, una declaració unilateral d'independència.

El dia 17 de febrer de 2008 es va iniciar a Pristina una sessió extraordinària de l'Assemblea de Kosovo a la qual van acudir 109 dels 120 membres que llavors componien la Cambra. Amb el vot unànim dels diputats presents i aprofitant l'absència dels partits que representaven a les minories sèrbies i gitanes, es va aprovar la declaració d'independència⁸⁹. La nova República de Kosovo va decidir adoptar una nova bandera nacional i crear l'himne de la regió.

⁸⁷URBIOLA, J. (2013), pp. 115-137.

⁸⁸Partit Democràtic de Kosovo, sorgit de la guerrilla de l'ELK.

⁸⁹Vid. Annex III.

Bona part de les principals potències occidentals s'afanyaren a reconèixer la independència de Kosovo de forma immediatament posterior a la seva proclamació⁹⁰.

Costa Rica va ser el primer país en fer-ho el mateix dia 17. L'endemà van afegir-se els Estats Units, el Regne Unit, França, Turquia, Afganistan i Albània. Temps després desenes de països van sumar-se a la llista. En total, 108 dels 193 Estats membres de les Nacions Unides, han reconegut la independència, juntament amb Taiwan (que no n'és membre).

Els reconeixements internacionals a Kosovo són majoritaris en el si de la Unió Europea, on 22 dels 27 països membres han reconegut el nou Estat⁹¹. També a l'OTAN, on aquesta nova condició ha estat acceptada per 24 dels 28 països que en formen part.

L'Estat espanyol, Grècia, Xipre, Romania i Eslovàquia van negar-se a reconèixer la nova República, juntament amb la majoria dels països àrabs. L'any 2010 només 5 dels 22 Estats membres de la Lliga Àrab havien reconegut la independència kosovar i, al si de l'Organització de la Conferència Islàmica, tan sols ho havien fet 14 països dels 57 que en formen part. Rússia, la Xina i Sèrbia han qüestionat la legalitat de la declaració d'independència tampoc ho han fet.

Boris Tadic, l'aleshores president serbi, va assenyalar que el seu país mai reconeixeria a Kosovo com un Estat independent i que les institucions sèrbies reaccionarien amb tots els mitjans legals i diplomàtics que estiguessin al seu abast per anul·lar aquesta declaració. Els seus esforços van centrar-se en aconseguir que l'Assemblea General de NNUU sol·licités a la Cort Internacional de Justícia un Dictamen o Opinió Consultiva sobre la legalitat de la declaració d'independència. Perquè la iniciativa sèrbia tirés endavant era necessari que la seva proposta fos acceptada per la majoria simple de l'Assemblea (és a dir, la majoria de tots els Estats votants).

⁹⁰USALL, R. (2010) 712-719.

⁹¹En un primer moment la UE volia adoptar una posició comuna en tots els seus països, però la negativa d'Espanya, Grècia, Xipre i Eslovàquia no ho van fer possible. És per això que es va donar llibertat als Estats membres per reconèixer o no la independència de Kosovo.

Finalment, el 8 d'octubre de 2008, el plenari va acordar, mitjançant la Resolució 63/3, sol·licitar una Opinió a la Cort, després d'una votació que va obtenir 77 vots favorables, 6 en contra i 74 abstencions⁹². La pregunta que li formulaven era la següent: “*S'ajusta al Dret Internacional la declaració unilateral d'independència formulada per les institucions provisionals d'autogovern de Kosovo?*”.

En aquest sentit cal destacar que, des de 1947, l'Assemblea General havia sol·licitat l'Opinió Consultiva de la Cort Internacional⁹³ en 14 ocasions, però en cap d'elles s'havia deliberat sobre la legalitat de la secessió d'un territori.

4.1.2. Opinió consultiva de la CIJ de 22 de juliol de 2010⁹⁴

L'art. 43 de l'Estatut de la Cort Internacional de Justícia estableix que el procediment a seguir a l'hora d'emetre una opinió consultiva constarà de dues fases: una escrita i una altra oral. L'escrita comprendrà “la comunicació, a la Cort i a les parts, de memòries, contramemòries, rèpliques i qualsevol document de suport, en l'ordre i dins dels terminis fixats”, mentre que l'oral consistirà en una “audiència que la Cort atorgarà a testimonis, pèrits, agents, consellers i advocats”.

En aquest cas, que estudiava la legalitat de la independència kosovar, el termini per a presentar al·legacions escrites va acabar el 17 d'abril de 2009. Pocs dies després, el 21

⁹²Pàgina 11 de l'acta de la sessió plenària de l'Assemblea General el 8 d'octubre de 2008 que tracta sobre la “sol·licitud d'una opinió consultiva de la Cort Internacional de Justícia respecte de si la declaració unilateral d'independència de Kosovo s'ajusta al dret internacional”. Disponible a: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=A/63/PV.22>

⁹³La Cort Internacional de Justícia pot exercir la seva funció tant en matèria contenciosa com en matèria consultiva. En l'exercici de la seva funció consultiva la Cort no resol una controvèrsia entre Estats, sinó que dona un dictamen o una opinió en dret sobre “qualsevol qüestió jurídica”. Pel que respecta als seus efectes s'estableix que, tot i no ser una sentència (d'eficàcia obligatòria), aquesta Opinió té un valor jurídic innegable per determinar el dret internacional i precisar el seu contingut i abast, donada l'autoritat del Tribunal. L'Estatut de la Cort estableix que qualsevol organisme autoritzat per la Carta de NNUU podrà sol·licitar l'emissió d'opinions consultives. En concret, l'art. 96 estableix que tant l'Assemblea General com el Consell de Seguretat estan autoritzats a fer-ho.

⁹⁴International Court of Justice (ICJ), “Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion”, 22 July 2010. Disponible a: <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf>

d'abril, la Cort va fer pública la llista dels 35 Estats que havien presentat alguna al·legació⁹⁵. Es distingien dos grups molt diferenciats: aquells que consideraven il·legal la declaració unilateral d'independència de Kosovo i els que la trobaven conforme a dret.

Els arguments defensats pels primers⁹⁶ es basaven en la vulneració del principi estructural de sobirania i integritat territorial dels Estats, que té les seves arrels en la Carta de Nacions Unides, la Resolució 2625 (XXV) de l'Assemblea General i en altres instruments internacionals de notable importància, com l'Acta Final de Helsinki o la Carta de París⁹⁷.

D'altra banda feien referència a la Resolució 1244 (1999), dictada pel Consell de Seguretat de Nacions Unides, que havia suposat la creació de la UNMIK. En ella s'havia establert un règim jurídic internacional que garantia la integritat territorial de la República Federal de Iugoslàvia (Sèrbia). En diferents apartats d'aquest document es confirma la sobirania de Sèrbia sobre el territori kosovar⁹⁸. Aquests països defensaven que el Consell de Seguretat era l'únic que podia posar fi al règim jurídic establert a la Resolució 1244, doncs era l'òrgan que l'havia dictat. Consideraven que la declaració unilateral d'independència era, per tant, un acte *ultra vires* de les Institucions Provisionals d'Autogovern de Kosovo (creades per Nacions Unides amb unes competències precises).

⁹⁵República Txeca, França, Xina, Suïssa, Romania, Albània, Àustria, Egipte, Alemanya, Eslovàquia, Rússia, Finlàndia, Polònia, Luxemburg, Líbia, Regne Unit, EUA, Sèrbia, Espanya, Iran, Estònia, Noruega, Països Baixos, Eslovènia, Letònia, Japó, Brasil, Irlanda, Dinamarca, Argentina, Azerbaidjan, Maldives, Sierra Leona, Bolívia. Consultable a: Comunicat de premsa CIJ núm. 2009/17 de 21 d'abril de 2009. Posteriorment la Cort va acceptar la participació de Veneçuela, que havia presentat les seves al·legacions fora de termini. En total, per tant, foren 36 els països que van participar al procediment consultiu.

⁹⁶ASOC. ESPAÑOLA DE PROFESORES DE DERECHO INTERNACIONAL Y RELACIONES INTERNACIONALES. *La independencia de Kosovo ante la Corte Internacional de Justicia (número monográfico de la Revista Española de Derecho Internacional, Vol. LXIII, núm.1)*, Ed. Marcial Pons, 2011, pp. 45-47.

⁹⁷L'art. 2.4 de la Carta de NNUU estableix que “els membres de l'organització, en les seves relacions internacionals, s'abstindran de recórrer a l'amenaça o a l'ús de la força contra la integritat territorial o la independència política de qualsevol Estat, o en qualsevol forma incompatible amb els propòsits de NNUU”. D'altra banda, la Resolució 2625 (XXV) diu que “tot intent de quebrantar parcial o arbitràriament la unitat nacional i la integritat territorial d'un Estat o país o la seva independència política és incompatible amb els propòsits i principis de la Carta”. Pel que fa a l'Acta de Helsinki, el principi IV estableix el mateix que els documents anteriors. El mateix passa amb la Carta de París.

⁹⁸Els paràgraf 10 del preàmbul, 6 de l'annex I i 8 de l'annex II. En tots ells es deia que era necessari un procés polític per a l'establiment d'un acord sobre un marc polític provisional que disposés un govern autònom substancial per a Kosovo, tenint en compte plenament els acords de Rambouillet i els principis de sobirania i integritat territorial de la República Federativa de Iugoslàvia i dels altres països de la regió.

També coincidien que, en aquest cas, no es podia contemplar el dret a la lliure autodeterminació dels pobles⁹⁹ (entès en la seva dimensió externa¹⁰⁰), que s'aplica essencialment a les situacions de dominació colonial i estrangera. Aquest dret no s'atorga indiscriminadament a qualsevol grup humà, només als pobles reconeguts conforme a dret internacional. Aquesta qüestió és un problema en el cas de Kosovo, perquè mai s'ha considerat als albano-kosovars com un poble, sinó com una minoria nacional que demanava un augment de la seva autonomia.

Per últim remarcaven que aquest fet podria constituir un precedent en territoris que es trobessin en situacions similars, facilitant que s'adoptés la secessió com a únic remei per a poder solucionar aquests conflictes. Aquest fet suposaria una vulneració al dret internacional, doncs no existeix un dret unilateral de secessió.

Els arguments defensats per aquells territoris que creien que la declaració unilateral era conforme al dret internacional¹⁰¹ es basaven en considerar a Kosovo un cas especial o *sui generis*, no generalitzable. Creien que s'havien de tenir en compte les circumstàncies de fet que el caracteritzaven i que, en cap cas, es crearia un precedent¹⁰². D'altra banda pensaven que era políticament impossible retornar a l'estatus que tenia Kosovo abans de proclamar la

⁹⁹Principi recollit a la Resolució 2625 (XXV) que estableix que “el dret d'autodeterminació és només aplicable a les situacions colonials i a aquells supòsits en què un Estat margina o oprimeixi una part de la seva població per motius religiosos o racials. En cas contrari, serà incompatible amb els principis de NNUU qualsevol intent encaminat a quebrantar total o parcialment la unitat nacional i la integritat territorial d'un Estat”.

¹⁰⁰PONS RÀFOLS, X. “Legalidad internacional y derecho a decidir”, *Revista Electrónica de Estudios Internacionales*, 2014, p. 31. L'autor considera que la dimensió externa fa referència a la independència d'un territori respecte a un altre. La dimensió interna en el principi de la lliure determinació dels pobles, en canvi, significa la llibertat de tots ells per elegir la seva forma política de govern, el seu sistema econòmic i social, així com la manera de prosseguir lliurement el seu desenvolupament polític, econòmic, social i cultural en el marc d'un Estat existent.

¹⁰¹ASOC. ESPAÑOLA DE PROFESORES DE DERECHO INTERNACIONAL Y RELACIONES INTERNACIONALES, (2011), pp. 43 a 45.

¹⁰²Alguns d'aquests elements característics eren: la peculiar estructura constitucional federal de l'antiga República Federativa Socialista de Iugoslàvia; la desaparició violenta i no consensuada d'aquesta Federació; el conflicte armat intern a Kosovo i les vulneracions dels drets humans comeses durant el seu desenvolupament; la intervenció del Consell de Seguretat i l'establiment d'una perllongada intervenció internacional sobre el territori; la falta d'acord entre les parts per una solució política definitiva.

seva independència, donat els fracassos que havien tingut els diferents intents d'arribar a una solució consensuada i la negativa de la seva població.

A més, afirmaven que l'Estatut Final de la Resolució 1244 (1999) no exclouia cap resultat i que la declaració no era una situació contrària al dret internacional, doncs aquest no permet ni prohibeix les declaracions unilaterals d'independència.

Alguns països també van concretar que la lliure determinació, més enllà del context colonial, podria permetre la secessió com a últim remei en circumstàncies excepcionals, entre elles, davant la violació de drets humans, un govern que no representés a la totalitat de la població o a l'haver esgotat totes les possibilitats per arribar a una solució de mútu acord¹⁰³.

Per últim, feien referència a que la declaració unilateral havia estat realitzada pels representants democràticament escollits a Kosovo i no per les Institucions Provisionals d'Autogovern.

Un cop presentats els diversos comentaris a les al·legacions que s'havien dut a terme, l'1 de desembre va començar la fase oral del procediment. Trenta estats van anunciar la seva participació. Les diverses intervencions orals van reiterar els arguments exposats a la fase escrita.

Finalment, el 22 de juliol de 2010, la Cort va fer pública la seva opinió, estructurada en 5 apartats: competència i discrecionalitat, abast i significat de la pregunta, context fàctic, qüestió de la conformitat de la declaració d'independència amb el dret internacional i, per últim, una conclusió general.

¹⁰³PONS RÀFOLS, X. (2014), pp-37 a 39. L'autor comenta que aquests arguments podrien sustentat-se en la situació de l'any 1999 (quan els albano-kosovars van patir greus violacions de drets humans i una discriminació profunda), però que no tenen sentit l'any 2008, quan la situació està més o menys normalitzada i pot considerar-se a Sèrbia (malgrat que amb certes dificultats) un Estat democràtic i de dret que, en tot cas, encara no ha pogut arribar a un acord per a solucionar la situació política de Kosovo.

Pel que fa a la competència, la Cort determina que, en base als articles 65.1 del seu Estatut i 96 de la Carta, l'Assemblea General de Nacions Unides està legitimada per sol·licitar una Opinió Consultiva. El possible límit que imposa l'art. 12.1 de la Carta, que estableix que “mentre el Consell de Seguretat estigui realitzant les funcions que li assigna aquesta Carta respecte a una controvèrsia o situació, l'Assemblea General no farà cap recomanació sobre tal controvèrsia o situació, a no ser que ho sol·liciti el Consell de Seguretat”, és descartat per la Cort. Aquesta expressa que la sol·licitud no és una recomanació, sinó una qüestió jurídica i que, per tant, pot dictar una opinió sobre aquest cas concret.

En referència a la discrecionalitat la Cort argumenta que el fet de ser competent no implica l'obligació d'exercir aquesta competència. L'art. 65.1 és clar a l'utilitzar el terme “pot”, reconeixent al Tribunal un poder discrecional d'emetre o no un dictamen, però subratlla que només motius de pes podrien motivar el rebuig a una sol·licitud i, aquest, no és el cas¹⁰⁴.

En l'apartat en què s'estudia l'abast i el significat de la pregunta la Cort havia d'analitzar la qüestió plantejada i veure si aquesta era precisa i estava correctament formulada. Aquesta qüestió és resolta pel paràgraf 51 de l'opinió consultiva, que estableix que “en aquest cas, la qüestió formulada per l'Assemblea General és acotada i específica. Se sol·licita l'opinió de la Cort sobre si la declaració d'independència s'ajusta o no al dret internacional. No es pregunta sobre les conseqüències jurídiques d'aquesta declaració. En concret, no es pregunta sobre si Kosovo ha obtingut la condició d'Estat ni tampoc sobre la validesa o els efectes jurídics del reconeixement de Kosovo per aquells Estats que l'han reconegut com un Estat independent. La Cort també assenyala que, “en altres sol·licituds anteriors d'opinió consultiva, si l'Assemblea o el Consell de Seguretat volien conèixer l'opinió de la Cort sobre qüestions jurídiques d'una acció determinada, formulaven la qüestió de manera que aquest aspecte es manifestés expressament”.

¹⁰⁴BERMEJO GARCÍA, R. GUTIÉRREZ ESPADA, C.: “La declaración unilateral de independencia de Kosovo a la luz de la Opinión consultiva de la Corte Internacional de Justicia, de 22 de Julio de 2010, y de las declaraciones, opiniones individuales y disidentes a la misma”, *Anuario Español de Derecho Internacional*, t. 26, 2010, pp. 9-10.

La Cort, per tant, considera que no hi ha motius per reformular la pregunta, però sí realitza dues precisions¹⁰⁵. En primer lloc aclara que, tot i que la pregunta es refereix a les institucions provisionals d'autogovern com autores de la declaració unilateral d'independència, l'autoria d'aquesta haurà de ser determinada per la Cort i no per l'Assemblea. En segon lloc estableix que es pregunta per la conformitat de la declaració unilateral d'independència amb el dret internacional i no per si existeix una norma que permeti la secessió unilateral.

Aquesta interpretació restrictiva de la pregunta realitzada a la Cort Internacional va ser durament criticada. Per la Cort es tracta únicament de saber si el dret internacional aplicable prohibeix o no aquesta declaració d'independència i evita respondre si la secessió de Kosovo ha estat o no il·legal. Deixa fora del seu dictamen matèries molt delicades referides a aquest assumpte, com la relació i tensió entre els principis de sobirania i integritat territorial i el d'autodeterminació dels pobles, a més de no respondre al vertader objecte de la demanda¹⁰⁶.

En l'apartat que estudia el context fàctic, la Cort fa un anàlisi dels fets ocorreguts en el conflicte, de la Resolució 1244 (1999) i la principal normativa de la UNMIK, del procés negociador i dels fets del dia 17 de febrer de 2008.

En el quart apartat, que fa referència a la conformitat de la declaració d'independència amb el dret internacional, la Cort aborda la normativa aplicable al cas. En primer lloc fa referència a la *lex generalis* (principis de sobirania i integritat territorial i principi d'autodeterminació dels pobles). En el paràgraf 83 la Cort considera que no és necessari resoldre aquestes qüestions en aquest cas, tenint en compte que la Assemblea General ha demanat només l'opinió respecte de si la declaració d'independència ha estat feta sense violar el dret internacional. Els debats que els diferents Estats han realitzat sobre aquesta qüestió no s'inclouen en aquesta pregunta. Per tot això, en el paràgraf 84, la Cort

¹⁰⁵Vid. paràgraf 52 de l'Opinió Consultiva, p. 20

¹⁰⁶URRUTIA, I. "Territorial integrity and self-determination: the approach of the International Court of Justice in the advisory opinion on Kosovo". *Revista d'estudis econòmics i internacionals*, 2012, núm.16, pp. 117-127.

Internacional considera que “el dret internacional general no conté cap norma que prohibeixi les declaracions d'independència”. És a dir, la Cort entén que una declaració d'independència no transgredeix l'ordenament internacional perquè es tracta d'un fet no regulat per aquest ordenament¹⁰⁷. Internacionalistes com Bermejo García y Gutiérrez Espada s'han mostrat crítics amb aquesta conclusió, doncs resulta difícil separar els conceptes “secessió” i “declaració d'independència”¹⁰⁸.

En segon lloc l'Opinió analitza la *lex specialis* (la Resolució 1244 de 1999 i el marc constitucional). Pel que fa a la Resolució estableix que la seva finalitat era establir un règim jurídic temporal i excepcional, subratllant que era interí¹⁰⁹. La Cort, pel que fa la conformitat de la declaració d'independència amb la Resolució i la normativa de l'UNMIK, conclou que no va ser l'Assemblea de Kosovo la que va realitzar la declaració, sinó un grup de representants democràticament escollits del poble kosovar que van actuar fora del marc de l'administració interina¹¹⁰. Es diu que la Resolució tenia com a objectiu la creació d'un règim interí, no la d'un Estatut Final per a Kosovo. Afirmar que la Resolució no exclou una possible declaració d'independència i, per tant, no es considera que es violi la *lex specialis*.

Al mateix temps la Cort considera que la declaració d'independència no viola tampoc el marc constitucional perquè els seus autors no estan vinculats pel marc jurídic que regula les Institucions Provisionals d'Autogovern¹¹¹.

¹⁰⁷PONS RÀFOLS, X. (2014), pp. 40-42. L'autor matisa que aquesta situació no està regulada a l'ordenament jurídic internacional perquè se suposa que és un fet produït en l'ordre intern, que queda sotmès al principi d'efectivitat. Si la secessió és pacífica i amb acord amb l'Estat del qual se separa, el dret internacional constatarà aquesta efectivitat política. Farà front a aquesta situació *de facto*, davant la qual els altres Estats podran o no reconèixer-ne un de nou.

¹⁰⁸BERMEJO GARCÍA, R. GUTIÉRREZ ESPADA, C. (2010), p. 27

¹⁰⁹Vid. Paràgraf 114 de l'Opinió Consultiva, p.50.

¹¹⁰Afirmació criticada en les opinions dissidents d'alguns jutges de la Cort, com Bennouna o Sepúlveda Amor, que creuen que tot sembla indicar que es van servir de les institucions provisionals creades per uns altres fins als proposats (la independència, però això no vol dir que no fossin conscients que s'estava violant el dret internacional, la Resolució 1244 i el marc constitucional vigent. A més, concreten que és un argument poc sòlid basar-se en la intenció dels autors.

¹¹¹Paràgraf 121 de l'Opinió Consultiva, p. 53

Per últim, en el paràgraf 122 la Cort conclou que “l'adopció de la declaració d'independència de 17 de febrer de 2008 no viola el dret internacional, la Resolució 1244 (1999) del Consell de Seguretat o el marc constitucional. En conseqüència l'adopció d'aquesta declaració no viola cap norma aplicable de dret internacional”.

Amb 10 vots a favor¹¹² i 4 en contra¹¹³, la Cort Internacional va considerar que la declaració unilateral d'independència respectava la legislació internacional.

Tanmateix, no podem obviar que 5 dels jutges¹¹⁴ que van votar a favor, van expressar una Opinió Separada, coincident amb la Cort pel que fa a la conclusió, però divergent amb alguns dels arguments utilitzats. Cal recalcar que tots ells coincidien en el limitat abast de la resposta i que hauria d'haver abordat una anàlisi sobre un potencial dret a la secessió en cas de greus violacions dels drets humans.

4.2. Penals: Tribunal Penal Internacional per l'antiga Iugoslàvia

Hem de tenir en compte que durant el conflicte kosovar la violació dels drets humans va ser un element constant al llarg de la guerra. El Consell de Seguretat, amb l'objectiu de punir aquestes accions, va decidir establir amb caràcter excepcional i no permanent el Tribunal Internacional per l'antiga Iugoslàvia (1993). Ho va fer a través de la Resolució 808 de 22 de febrer de 1993, d'acord a les facultats que li atorgava el Capítol VII de la Carta de Nacions Unides, per a processar a “les persones responsables de les violacions greus del dret internacional humanitari comeses al territori de l'ex-Iugoslàvia, des de l'any 1991”¹¹⁵.

¹¹²President Owada; Jutges Al-Khasawneh, Buergenthal, Simma, Abraham, Keith, Sepúlveda-Amor, Cançado Trindade, Yusuf, Greenwood.

¹¹³Vice-President Tomka; Jutges Koroma, Bennouna, Skotnikov. Els seus arguments es basaven en la no competència de la Cort Internacional per tractar aquest assumpte (s'hauria d'haver abstingut en aquest cas, en virtut de l'art. 12.1 de la Carta); crítica a l'argument que els autors de la declaració van actuar com a representants escollits democràticament pel poble i no en el marc d'un òrgan que forma part de les Institucions Provisionals d'autogovern; la resolució 1244 no permet les solucions unilaterals. Garanteix la integritat territorial de Sèrbia.

¹¹⁴En realitat, 4 opinions separades, les dels jutges Keith, Sepúlveda-Amor, Cançado Trindade i Yusuf. I una declaració, la del Jutge Simma.

¹¹⁵Vid. Paràgraf 1 de la Resolució 808 (1993) del Consell de Seguretat de NNUU, “Tribunal (ex-Iugoslàvia), S/RES/827(1993), sessió 3217, 25 de maig de 1993.

Temps abans el Consell havia intentat posar fi a aquestes pràctiques a través de diverses Resolucions¹¹⁶ en què exigia el deure de les parts a complir les obligacions imposades pel dret humanitari en els conflictes armats i, en especial, a les Convencions de Ginebra de 1949¹¹⁷.

En no obtenir una resposta favorable el Consell va demanar al Secretari General, a través de la Resolució 780 de 6 d'octubre de 1992, que establís una Comissió d'experts imparcials amb la finalitat d'examinar la situació que realment es vivia al territori de l'antiga Iugoslàvia. L'informe provisional¹¹⁸ enviat per aquests experts relatava les matances, la depuració ètnica, les violacions i tortures que es duïen a terme.

En base a aquest document va decidir crear-se el Tribunal. El seu Estatut va establir-se a través de la Resolució 827 del Consell de Seguretat de 25 de maig de 1993 i habilita a aquest òrgan a “jutjar els presumptes responsables de violacions de dret internacional humanitari, aquells que cometin o donin l'ordre de cometre infraccions greus a les Convencions de Ginebra de 1949, violacions de les lleis o pràctiques de guerra, crims de guerra, de lesa humanitat i genocidi” (aquest últim, entès com aquells actes comesos amb la intenció de destruir, total o parcialment, un grup nacional, ètnic o religiós).

Pel que fa a la *ratio personae* el Tribunal té competència per jutjar a persones físiques. És important remarcar que la responsabilitat penal serà individual, amb independència del càrrec o grup al qual pertanyin els acusats. També té especial cura pel que fa a la protecció de testimonis i les úniques penes que imposa són de presó (excepte pel genocidi, que contempla la cadena perpetua).

¹¹⁶Entre d'altres, la Resolució 764 de 13 de juliol de 1992 i la Resolució 771 de 13 d'agost de 1992.

¹¹⁷Són aplicables universalment i n'hi han 4: La primera protegeix a ferits i malalts de les forces armades en campanya, la segona fa referència a ferits, malalts i naufrags de les forces armades en alta mar, la tercera es dirigeix als presoners de guerra i la quarta, que es refereix a la protecció de civils (fins i tot, en territori ocupat).

¹¹⁸Informe provisional presentat al Secretari General i al Consell de Seguretat el 9 de febrer de 1993 (S/25274).

El Tribunal va quedar finalment constituït el 17 de novembre de 1993 i va fixar la seva seu a la Haia (Països Baixos).

4.2.1. Cas d'Slobodan Milosevic¹¹⁹

El 24 de maig de 1999 Slobodan Milosevic¹²⁰ va ser acusat formalment pel TPI d'organitzar a Kosovo una campanya de neteja ètnica contra els albanokosovars entre gener i juny de 1999. L'acta d'acusació, que va ser reformada posteriorment en dues ocasions, assegura que Milosevic va “planificar, cometre i alentar una campanya de terror i violència dirigida contra els civils albanesos de Kosovo i la República Federal de Iugoslàvia, amb l'objectiu d'eliminar-los i assegurar el control serbi de la província”. Era la primera vegada en la història del Tribunal que s'acusava a un cap d'Estat, en el transcurs d'un conflicte armat, de greus violacions de dret internacional humanitari. Concretament, se'l culpava de deportació, assassinat, i persecució per motius polítics, racials o religiosos (crims de lesa humanitat i violacions contra les lleis i costums de la guerra, recollits respectivament als articles 5 i 3 de l'Estatut del TPI per a l'antiga Iugoslàvia).

Slobodan Milosevic va ser detingut i encarcelat de manera preventiva a la presó central de Belgrad el dia 1 d'abril de 2001, en el marc d'una instrucció ordenada per la justícia de Sèrbia per abusos de poder i malversació de fons. El 28 de juny va ser extraditat a la Haia per respondre davant del TPI dels fets comesos durant la guerra, davant la pressió de la comunitat internacional.

El 3 de juliol de 2001 l'ex-president va comparèixer per primera vegada davant del TPI. Ho va fer sense advocats perquè creia que el Tribunal de la Haia era un òrgan “fals i il·legal”. L'ex-líder serbi va explicar als jutges que considerava que estava essent jutjat per l'OTAN i no per l'ONU. Va rebutjar els càrrecs dels quals se'l va acusar i se li va reconèixer el dret a exercir la seva pròpia defensa.

¹¹⁹Milosevic, Slobodan (IT-02-54) “Kosovo, Croatia and Bosnia”.

¹²⁰Disponible a: http://icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/cis/en/cis_milosevic_slobodan_en.pdf

El 8 d'octubre de 2001 el TPI també va acusar a Milosevic de la neteja ètnica comesa a Croàcia i, el 22 de novembre, de genocidi, el delictes més greu que jutja el Tribunal, pels fets comesos a Bòsnia Herzegovina entre 1992 i 1995.

L'1 de febrer de 2002 la fiscal en cap del TPI, Carla del Ponte, va aconseguir que la Sala d'Apel·lacions acceptés que les 3 acusacions es presentessin juntes en un sol judici per a facilitar la declaració de testimonis i agilitzar el procés. Finalment, el judici va començar el 12 de febrer de 2002. Milosevic va estar assistit per tres juristes, els “amicus curiae”, assessors legals que no el representaven, però li donaven suport tècnic. La culpabilitat o innocència de Milosevic mai va poder ser establerta pel TPI. L'11 de març de 2006 se'l va trobar mort al centre de detenció del Tribunal Penal a Scheveningen (La Haia).

El President del Tribunal va informar a la premsa d'aquest fet i els comunicà que, “el dia 12 de març el Tribunal vaig rebre un breu resum dels resultats de l'autopsia. Segons l'opinió dels patòlegs, la causa de la mort d'Slodoban Milosevic va ser un infart de miocardi. A més, els patòlegs van identificar dues condicions cardíaques de les quals patia l'ex-president, que explicarien l'infart. (...) Un equip de patòlegs russos que van revisar el document de l'autopsia van informar-me que, des del seu punt de vista, el procediment s'havia dut a terme de la manera correcta i que estaven totalment d'acord amb els resultats. També he estat informat que els patòlegs serbis opinen el mateix”.¹²¹

El 14 de gener el President de la Càmera del TPI, Patrick Robison, va declarar tancat el judici per defunció de l'encausat.

4.2.2. Cas de Nikola Sainovic i altres¹²²

Milosevic no va ser l'única autoritat sèrbia en comparèixer davant del TPI. Tres dels seus homes més propers també van ser acusats formalment pel Tribunal: l'ex-president serbi Milan Milutinovic, l'ex-vice primer ministre Nikola Sainovic i l'ex-cap de l'exèrcit general

¹²¹ Disponible a: <http://www.icty.org/sid/8781>

¹²²Sainovic et al. (IT-05-87). En un inici aquest cas rebia el nom de Milutinovic et. al, però va decidir canviar-se un cop Milan Milutinovic va ser absolt el 26 de febrer de 2009.

de Iugoslàvia (o VJ) Dragoljub Ojdanic. Tots ells van formar part del procediment *Sainovic et al. (IT-05-87)*, juntament amb Nebojša Pavković (comandant de l'exèrcit del VJ), Vladimir Lazarevic (Cap del cos de VJ de Pristina), Sreten Lukic (Ministre serbi d'Assumptes Interns - MUP).

En un principi els ex-membres del govern i les forces policials o de l'exèrcit formaven part de 2 procediments separats (*Milutinovic et. al* i *Pavkovic et. al*). L'1 d'abril de 2005 la Fiscalia va proposar ajuntar-los en un sol procediment, petició que va ser acceptada pel Tribunal el 8 de juliol del mateix any.

El judici va començar el 10 de juliol de 2006 i el TPI va dictar sentència el 26 de febrer de 2009. El Tribunal va determinar que durant els anys 90 i, especialment, el 1999, hi havia hagut una àmplia campanya de violència dirigida contra la població civil albanesa de Kosovo, realitzada per les forces que estaven sota control de la República Federal de Iugoslàvia i de Sèrbia. Aquestes havien assassinat, assaltat sexualment i destruït intencionadament algunes mesquites del territori, fets que provocaren l'èxode d'almenys 700.000 albano-kosovars a finals de la dècada. Aquesta campanya de terror tenia el propòsit de forçar la fugida dels albanesos residents a Kosovo per assegurar el control serbi sobre la província.

El Tribunal va considerar que, entre tots els acusats, es van planejar, instigar i ordenar aquests fets, realitzats per les forces policials sèrbies (MUP) i iugoslaves (VJ). Per tot això els va estimar responsables dels delictes de deportació, assassinat, persecució per motius polítics, racials o religiosos (crims de lesa humanitat i violació de les lleis i costums de la guerra), tenint en compte els arts. 7.1 i 7.3¹²³ de l'Estatut del TPI de l'antiga Iugoslàvia

¹²³Art. 7.1: "Qualsevol que hagi planificat, incitat a cometre, ordenat, comès, o ajudat de qualsevol manera a planificar, preparar o executar algun dels crims contemplats als articles 2 a 5 del present Estatut, és individualment responsable de tal crim". Art.7.3: "El fet que qualsevol dels actes contemplats als articles 2 a 5 del present Estatut hagin estat comesos per un subordinat, no allibera al seu superior de la seva responsabilitat penal si sabia o tenia motius per saber que el subordinat es prestava a cometre aquest acte o que, un cop fet, el superior no prengué les mesures necessàries i raonables per impedir que aquest acte no fos comès, o per castigar als autors.

sobre responsabilitat criminal individual. Malgrat que aquests fets no van ser comesos personalment pels inculpats, se'ls considera responsables igualment com a co-autors, pel fet d'haver-los planejat i haver donat l'ordre d'executar-los.

Pel que fa als ex-membres del govern, Nikola Sainovic va ser sentenciat a 22 anys de presó, pena que va ser reduïda l'any 2014 a 18 i que compleix a Suècia.

Nebojsa Pavkovic va ser condemnat a la mateixa pena, de 22 anys, i la compleix des del 25 d'agost de 2014 a Finlàndia.

Finalment, a Sreten Lukic va imposar-se una pena de 22 anys de presó, que va reduir-se a 20 l'any 2014. En tots 3 casos, per ordenar accions que tenien com a objectiu desplaçar la població albanesa de Kosovo.

Pel que fa als altres acusats, Dragoljub Ojdanic va ser condemnat a 15 anys de presó per tenir coneixement de la campanya de terror, violència i desplaçaments que s'estaven duent a terme i no prendre mesures eficaces que es trobaven a la seva disposició. Tot i estar condemnat a 15 anys la seva llibertat va fer-se efectiva el 29 d'agost de 2013.

Vladimir Lazarevic va ser sentenciat a 15 anys de presó, reduïts a 14 el gener de 2014, per haver animat i instigat a cometre deportacions i actes inhumans, proporcionant assistència pràctica als membres de la VJ involucrats.

Finalment Milutinovic va ser absolt per la Sala. Tot i considerar que tenia poders que potencialment podien permetre la supervisió significativa de la tasca del Ministeri de l'Interior (MUP) no es va establir una interacció evident.

La Cambra tampoc estava convençuda que compartís la intenció d'emprar mitjans criminals per mantenir el control de les autoritats estatals sobre Kosovo.

4.2.3. Cas de Fatmir Limaj i altres¹²⁴

Alguns dels membres de l'Excèrcit d'Alliberament de Kosovo també van comparèixer davant del TPI de l'antiga Iugoslàvia per no respectar les Convencions de Ginebra i cometre vulneracions de drets humans i crims de guerra.

En aquest sentit, al febrer de 2003, van ser detinguts Fatmir Limaj, Isak Musliu i Haradin Bala, pertanyents al grup que l'ELK tenia establert a la Drenica. Se'ls acusava d'assassinar i proporcionar un tractament cruel als presoners (civils serbis i albanesos que col·laboraven amb els eslaus), als quals sotmetien a tortures i pallisses. Els captius havien estat detinguts de manera il·legal als municipis de Stimlje, Glogovac i Lipljan i, posteriorment traslladats al camp de presoners de Lapusnik.

Tenint en compte els arts. 7.1 i 7.3 de l'Estatut del Tribunal tots 3 van ser acusats d'empresonar, torturar i cometre actes inhumans i assassinats (crims en contra de la humanitat i violacions de les lleis de la guerra, arts. 5 i 3).

El judici va començar el 15 de novembre de 2004 i es va dictar sentència el 30 de novembre de 2005. El veredicte final del TPI va considerar no culpables a Fatmir Limaj i Isak Musliu, perquè no havia quedat plenament demostrat que tinguessin un rol dins del camp i que, per tant, poguessin dur a terme les accions indicades anteriorment.

Únicament condemnava a Haradin Bala a 13 anys de presó acusat de crims contra la humanitat i de violacions de les lleis i els costums de guerra (persecució per raons polítiques, racials o religioses, assetjament, actes inhumans, assassinat (per la mort de 9 presoners), violació, tractament cruel). El 14 de maig de 2008 es va traslladar a França per complir la seva condemna. Malgrat tot, la seva llibertat es va fer efectiva el 31 de desembre de 2012.

¹²⁴Limaj et al. (IT-03-66). Disponible a: http://www.icty.org/x/cases/limaj/cis/en/cis_limaj_al_en.pdf

Des d'un punt de vista penal aquesta sentència va ser de gran importància. Era la primera que condemnava a un albanos-koovar, membre de l'ELK, pels fets comesos a finals dels anys 90 durant el conflicte de Kosovo. Fins llavors, el Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia només havia inculpat a alts càrrecs serbis.

5. Conclusions

Si la qüestió kosovar es pogués definir en poques paraules, n'hi haurien dues que no podríem obviar: conflicte i complexitat. Conflicte, per la guerra que va patir el territori durant els anys 90, com a conseqüència de la supressió de la seva autonomia per part de Sèrbia. Un reflex de les desavinences històriques que sempre hi ha hagut entre la població sèrbia i albanos-koovar respecte el domini d'aquesta regió.

Complexitat, per tres motius: per la intervenció de diversos organismes internacionals (entre els quals destaquen l'ONU i la OTAN); per l'establiment, per part d'aquests, d'un protectorat internacional al territori un cop acabada la guerra; i per la declaració unilateral d'independència duta a terme a Kosovo l'any 2008, que va ser objecte d'una Opinió Consultiva de la Cort Internacional de Justícia.

El procediment consultiu sobre la qüestió kosovar brindava una oportunitat única per clarificar l'abast i el contingut de dos dels principis estructurals més rellevants del dret internacional: el principi de sobirania i integritat territorial de l'Estat i el principi d'autodeterminació dels pobles.

La consulta va generar molta expectació, doncs d'alguna manera es preguntava si la secessió d'un territori podia ser una alternativa possible i legal quan així ho demanava una majoria, en cas que aquesta opció no estés recollida a la seva Constitució o norma de referència i tampoc complís d'una manera estricta i taxativa els requisits per acudir al principi d'autodeterminació dels pobles.

La Cort va evitar entrar en el fons de l'assumpte d'aquesta qüestió i va fer una interpretació restrictiva de la pregunta formulada, referint-se a les declaracions d'independència i dient que aquestes no vulneraven el dret internacional perquè aquest últim no les regulava, però tampoc les prohibia.

Aquesta Opinió ha estat una oportunitat perduda per discutir sobre el principi d'autodeterminació, més enllà del context descolonitzador, i ponderar la seva rellevància i relació amb altres principis estructurals del dret internacional. Una opinió escapista, més política que jurídica i irresponsable, si tenim en compte que el nacionalisme i l'independentisme no són qüestions obsoletes. Ans al contrari, formen part de la nostra actualitat. La demanda i la voluntat d'independència de certs territoris respecte dels seus països, ja sigui per annexionar-se a un altre (com en el cas de Crimea, pel que fa a Rússia) o per crear un Estat propi (com els casos d'Escòcia o Catalunya), ha incrementat en els últims anys. És una realitat a la qual hem de fer front.

Tampoc podem obviar la intervenció armada que la OTAN va realitzar a Kosovo, l'any 1999, i que va suposar la fi de la guerra. Aquesta acció ha estat una de les qüestions més debatudes i polèmiques de tot el conflicte kosovar. Alguns la consideren una operació correcta i necessària per acabar amb la barbàrie, però altres defensen que és una actuació il·legal. Certament l'OTAN no va respectar l'art. 53.1 de la Carta de les Nacions Unides, en què es desprén que aquest organisme no podia intervenir militarment a Kosovo sense el consentiment de l'ONU. Tot i així van fer-ho, basant-se en una redacció ambigua de l'art. 16 de la Resolució 1160 (que van adaptar a la seva voluntat), infringint el principi de sobirania dels Estats i la prohibició de la força en les relacions internacionals. En definitiva, vulnerant el dret internacional. A dia d'avui cap organisme o institució internacional ha condemnat aquest fet de manera taxativa, un error de les altes instàncies.

Pel que fa a l'alegria del poble albanès de Kosovo (la principal comunitat constituent del nou Estat) després d'haver-se alliberat de la tutela de Belgrad no amaga la situació d'incertesa en què es troba actualment el territori. La independència aconseguida no ha estat, a efectes pràctics, l'esperada pels albano-kosovars.

Kosovo no és un Estat independent comparable amb la resta d'Estats del món actual. A part de tenir certes limitacions, com el vet d'un exèrcit propi (un dels símbols tradicionals de la sobirania d'un Estat) continua estant sota supervisió internacional. En concret, sota vigilància de la UE, que va desplegar la missió civil EULEX, per continuar amb la tasca encomanada a la comunitat internacional a la Resolució 1244 del Consell de Seguretat, creadora de la UNMIK. Encara avui, els seus efectius, compostats per policies, fiscals i jutges, fan complir la llei sota estàndars democràtics.

A més a més, Kosovo tampoc és reconegut per tots els Estats a nivell internacional, fet que el situa en una posició força complicada: l'impedeix ser membre d'organismes tant importants com Nacions Unides i tampoc forma part de l'espai Schengen. Recentment ha estat acceptat provisionalment pel Comitè Olímpic Internacional, per formar part dels Jocs Olímpics del 2016, però amb certes reserves.

Tot i haver assolit la independència, el risc de la partició i d'enfrontament entre la comunitat albanesa i sèrbia continua ben viu en aquest territori i és un dels principals reptes d'un Estat que ha donat bona mostra de voler convertir-se en multiètnic. Malgrat que la situació ha millorat notablement des de l'inici, l'any 2013, d'un procediment per a la normalització de les relacions entre les dues comunitats, la situació dels serbo-kosovars continua essent bastant problemàtica al territori, sobretot al nord de Kosovo.

La Constitució kosovar és molt avançada en matèria de reconeixement dels drets de les minories. Malgrat tot, la freqüent violació d'aquests drets, com el lingüístic, genera un clima de desconfiança mútua entre les comunitats que, a més, mantenen postures polítiques antagòniques. Són fets que dificulten que les dos parts puguin convergir en el desenvolupament d'un nou Estat i conviure-hi.

A més d'una situació social complexa, amb la independència tampoc ha millorat la situació econòmica del territori, que des de sempre ha estat complicada. Actualment milers de persones abandonen la regió i creuen il·legalment la frontera entre Sèrbia i Hongria, en direcció a Europa, per buscar noves oportunitats.

Per les xifres (que oscil·len entre els 70.000 immigrants en una població d' 1,8 milions) es pot parlar d'un autèntic èxode en temps de pau. La falta de perspectives, la inestabilitat política, la corrupció i les tensions ètniques persistents desdibuixen les alegries que la independència va prometre a aquest nou Estat, en què el 45% de la població viu sota l'umbral de la pobresa.

El balanç de la independència no ha estat l'esperat pels albano-kosovars, que havien posat totes les seves esperances en ella. Aquest aïllament la separa de la resta de territoris. És important que la comunitat internacional, i en concret la UE desenvolupin noves estratègies per ajudar a Kosovo a fer front als problemes que està patint.

Bibliografia

Monografies

ADAM, B. et al. *Informe sobre el conflicto y la guerra de Kosovo*, Ediciones del Oriente y del Mediterráneo, Madrid, 1999.

ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE PROFESORES DE DERECHO INTERNACIONAL Y RELACIONES INTERNACIONALES. *La independencia de Kosovo ante la Corte Internacional de Justicia (número monográfico de la Revista Española de Derecho Internacional, vol. LXIII núm.1)*, Editorial Marcial Pons: ediciones jurídicas y sociales, Madrid, 2011.

SÁNCHEZ, G. *Crónica de la deportación*, Editorial Blume S.A, Barcelona, 1999.

TAIBO, C. *Para entender el conflicto de Kosova*. Editorial Los libros de la Catarata, Madrid, 1999.

URBIOLA, J. *El proceso de independencia de Kosovo: su incidencia en el principio de soberanía e integridad territorial del Estado*, Edición a cargo del Centro de estudios políticos y constitucionales, Madrid, 2013.

USALL, R. “Kosova. Gènesi del moviment nacional albanès, de l'autonomia iugoslava a l'estat kosovar independent”. Tesi de la UdL, Lleida, 2010.

VILALTA, D. et al. *Drets humans a Kosovo (1989-1999)*, Edició a càrrec de Plataforma per Kosovo, Barcelona, 2000.

Articles de revista

BANCROFT, I. “La posición internacional de Kosovo tras la opinión consultiva del Tribunal Internacional de Justicia”, *Anuario IEMed del Mediterraneo*, 2011, pàgs. 228-234.

BERMEJO GARCÍA, R i GUTIÉRREZ ESPADA, C.: “La declaración unilateral de independencia de Kosovo a la luz de la Opinión consultiva de la Corte Internacional de Justicia, de 22 de Julio de 2010, y de las declaraciones, opiniones individuales y disidentes a la misma”, *Anuario Español de Derecho Internacional*, t. 26, 2010, pp. 7-59.

IGLESIAS, A.J. “La Misión de Administración Provisional de las Naciones Unidas en Kosovo (UNMIK)”, *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 2001, núm. 56, pàgs. 115-139.

PONS RÀFOLS, X.: “Legalidad internacional y derecho a decidir”, *Revista Electrónica de Estudios Internacionales*, 2014, pp. 21 i ss.

URRUTIA, I. “Territorial integrity and self-determination: the approach of the International Court of Justice in the advisory opinion on Kosovo”. *Revista d'estudis econòmics i internacionals*, 2012, núm. 16, pàgs. 107-140.

Resolucions d'organitzacions internacionals

Resolució 808 (1993) del Consell de Seguretat de Nacions Unides, “Tribunal (ex-Iugoslàvia)”, S/RES/808(1993), sessió 3175, 22 de febrer de 1993, disponible a: [http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/808%20\(1993\)](http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/808%20(1993)).

Resolució 827 (1993) del Consell de Seguretat de Nacions Unides, “Tribunal (ex-Iugoslàvia)”, S/RES/827(1993), sessió 3217, 25 de maig de 1993, disponible a: [http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/827%20\(1993\)](http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/827%20(1993)).

Resolució 1160 (1998) del Consell de Seguretat de Nacions Unides, “Situació de Kosovo”, S/RES/1160(1998), sessió 3868, 31 de març de 1998, disponible a: [http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/1160%20\(1998\)](http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/1160%20(1998)).

Resolució 1199 (1998) del Consell de Seguretat de Nacions Unides, “La situació humanitària a tot Kosovo”, S/RES/1199(1998), sessió 3930, 23 de setembre de 1998, disponible a: [http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/1199%20\(1998\)](http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/1199%20(1998)).

Resolució 1203 (1998) del Consell de Seguretat de Nacions Unides, “La situació a Kosovo”, S/RES/1203(1998), sessió 3937, 24 d'octubre de 1998, disponible a: [http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/1203%20\(1998\)](http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/1203%20(1998)).

Resolució 1239 (1999) del Consell de Seguretat de Nacions Unides, “Els refugiats de Kosovo”, S/RES/1239(1999), sessió 4003, 14 de maig de 1999, disponible a: [http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/1239%20\(1999\)](http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/1239%20(1999)).

Resolució 1244 (1999) del Consell de Seguretat de Nacions Unides, “La situació humanitària de Kosovo (República Federativa de Iugoslàvia)”, S/RES/1239(1999), sessió 4011, 10 de juny de 1999, disponible a: [http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/1244%20\(1999\)](http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/RES/1244%20(1999)).

Documents oficials

Nacions Unides, Annex a la Carta dirigida al Secretari General pel President del Consell de Seguretat, “ Principis rectors de l'acord sobre l'Estatut de Kosovo acordats pel Grup de Contacte”, S/2005/709, (10 de novembre de 2005), disponible a: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2005/709>

Nacions Unides, Consell de Seguretat “Informe Eide”, S/2005/635 (7 d'octubre de 2005), disponible a: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2005/635>

Consell de Assumptes Generals i Relacions Exteriors “Conclusions de la situació als Balcans Occidentals”, sessió 2687, 7 de novembre de 2005. Punts 5 i 6. Disponible a: http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-05-274_es.htm

Nacions Unides, Carta dirigida al President del Consell de Seguretat pel Secretari General, “Proposta Integral d'Acord sobre l'Estatuts de Kosovo”, S/2007/168 Add.1 (26 de març de 2007), disponible a: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2007/168/Add.1>

Nacions Unides, Acta de la sessió plenària de l'Assemblea General, “Sol·licitud d'una opinió consultiva de la Cort Internacional de Justícia respecte de si la declaració unilateral d'independència de Kosovo s'ajusta al dret internacional”, A/63/PV.22, (8 d'octubre de 2008).

International Court of Justice (ICJ), “Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion”, 22 July 2010, disponible a: <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf>

Pàgines web

Assemblea General de Naciones Unidas, disponible a: <http://www.un.org/es/ga/>

Consell de Seguretat de Naciones Unidas, disponible a: <http://www.un.org/es/sc/>.

Cort Internacional de Justícia, disponible a: <http://www.un.org/es/icj/>

OSCE, disponible a: <http://www.osce.org/>

Legislació

Carta de Naciones Unidas.

Estatut de la Cort Internacional de Justícia.

Estatut del Tribunal Penal per a l'antiga Iugoslàvia.

L'Assemblea de Kosovo,

Convocada en una reunió extraordinària el 17 de febrer de 2008, a Pristina, la capital de Kosova,
Responent a la crida de la població a construir una societat que compleixi amb la dignitat humana i
afirmi l'orgull i el propòsit dels seus ciutadans,

Compromesa a afrontar el llegat dolorós del passat recent amb un esperit de reconciliació i perdó,
Dedicada a protegir, promoure i complir la diversitat de la nostra gent,

Reafirmant el nostre desig d'esdevenir plenament integrats a la família de les democràcies euro-atlàniques,

Observant que Kosovo és un cas especial que sorgeix de la desintegració no consensuada de Iugoslàvia i que no és un precedent per a cap altra situació,

Recordant els anys de disputa i violència a Kosovo, que pertorbaven la consciència de totes les persones civilitzades,

Agraïda que el 1999 el món intervingués, acabant amb el govern de Belgrad sobre Kosovo i situant Kosovo sota administració interina de les Nacions Unides,

Orgullosa que Kosovo hagi desenvolupat des d'aleshores ençà unes institucions funcionals i multiètniques de democràcia que expressen lliurement la voluntat dels nostres ciutadans,

Recordant els anys de negociacions promogudes a nivell internacional entre Belgrad i Pristina al voltant del nostre estatut polític futur,

Lamentant que cap resultat d'estatut mútuament acceptable fos possible, malgrat el compromís i la bona fe dels nostres líders,

Confirmant que les recomanacions de l'enviat especial de les Nacions Unides Martti Ahtisaari concedeixen un marc comprensiu a Kosovo per al seu desenvolupament futur i d'acord amb els nivells europeus més elevats de respecte als drets humans i de bon govern,

Determinada a veure resolta la qüestió del nostre estatut per donar claredat a la nostra gent sobre el seu futur, superant els conflictes del passat i realitzant completament el potencial democràtic de la nostra societat,

Honrant tots els homes i dones que han fet grans sacrificis per construir un futur millor per a Kosovo,

Aprova la

DECLARACIÓ D'INDEPENDÈNCIA DE KOSOVO

1. Nosaltres, els líders democràticament elegits pel nostre poble, declarem que Kosovo és, d'ara en

endavant, un Estat independent i sobirà. Aquesta declaració reflecteix la voluntat del nostre poble i és en plena conformitat amb les recomanacions de l'enviat especial de les Nacions Unides Martti Ahtisaari i la seva Proposta Integral d'Acords sobre l'Estatut de Kosovo.

2. Declarem que Kosovo és una República democràtica, secular i multiètnica, guiada pels principis de no-discriminació i d'igual protecció davant de la llei. Protegirem i promourem els drets de totes les comunitats de Kosovo i crearem les condicions necessàries per a la seva participació eficaç en els processos polítics i de presa de decisió.

3. Acceptem plenament les obligacions per a Kosovo contingudes en el Pla Ahtisaari, i donem la benvinguda a l'estructura que proposa per guiar Kosovo en els propers anys. Implementarem plenament aquestes obligacions incloent de forma prioritària la legislació inclosa en el seu Annex XII, especialment la que protegeix i promou els drets de les comunitats i els seus membres.

4. Adoptarem, tan aviat com sigui possible, una Constitució que salvaguardi el nostre compromís de respectar els drets humans i les llibertats fonamentals de tots els nostres ciutadans, tal i com són definits per la Convenció Europea sobre Drets Humans. La Constitució incorporarà tots els principis rellevants del Pla Ahtisaari i serà adoptada mitjançant un procés democràtic i deliberatiu.

5. Agraïm el suport continuat de la comunitat internacional al nostre desenvolupament democràtic a través de la presència internacional establerta a Kosovo en base a la Resolució 1244 (1999) del Consell de Seguretat de les Nacions Unides. Convidem i donem la benvinguda a una presència civil internacional per supervisar la implementació del Pla Ahtisaari, i a una missió jurídica dirigida per la Unió Europea. També convidem i donem la benvinguda a l'OTAN a mantenir el seu paper de lideratge de la presència militar internacional a Kosovo i a implementar les responsabilitats que li assignen la Resolució 1244 (1999) del Consell de Seguretat de les Nacions Unides i el Pla Ahtisaari, fins que les institucions de Kosovo siguin capaces d'assumir aquestes responsabilitats. Cooperarem plenament amb aquesta presència per assegurar la pau futura, la prosperitat i l'estabilitat de Kosovo.

6. Per raons culturals, geogràfiques i històriques, creiem que el nostre futur està unit a la família europea. Per això declarem la nostra intenció de realitzar tots els passos necessaris per tal de facilitar la plena integració a la Unió Europea tan aviat com sigui factible i d'implementar les reformes exigides per a la integració europea i euro-atlànica.

7. Expressem el nostre profund agraïment a les Nacions Unides pel treball que ha fet per ajudar-nos

a la recuperació i la reconstrucció després de la guerra i a la construcció d'institucions democràtiques. Ens comprometem a treballar de forma constructiva amb les Nacions Unides i el seu treball en el període futur.

8. Amb la independència ens arriba l'obligació d'afiliació responsable a la comunitat internacional. Acceptem plenament aquesta obligació i respectarem els principis de la Carta de Nacions Unides, de l'Acta Final d'Helsinki, de l'Organització sobre Seguretat i Cooperació a Europa, i els principis i obligacions legals internacionals que marquen les relacions entre els Estats. Kosovo tindrà les seves fronteres internacionals tal i com s'estableix a l'Annex VIII del Pla Ahtisaari, i respectarà plenament la sobirania i la integritat territorial de tots els seus veïns. Kosovo també s'abstindrà de l'amenaça o de l'ús de força de forma incoherent amb els propòsits de les Nacions Unides.

9. D'ara en endavant assumim les obligacions internacionals de Kosovo, incloent-hi les concluses per la Missió d'Administració Interina de Nacions Unides a Kosovo (UNMIK) i el Tractat i les obligacions de l'anterior República Federal Socialista de Iugoslàvia a la qual estem lligats com a antiga part constituent, incloent-hi les Convencions de Viena sobre relacions diplomàtiques i consulars. Cooperarem plenament amb el Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia. Pretenem buscar l'afiliació a organitzacions internacionals, en les quals Kosovo procurarà contribuir a la recerca de l'estabilitat i la pau internacional.

10. Kosovo declara el seu compromís amb la pau i l'estabilitat a la nostra regió de l'Europa del sud-est. La nostra independència representa la fi del procés de dissolució violenta de Iugoslàvia. Aquest ha estat un procés dolorós, però treballarem incansablement per contribuir a una reconciliació que permeti a l'Europa del sud-est superar els conflictes del passat i forjar nous lligams de cooperació regional. Treballarem amb aquest objectiu juntament amb els nostres veïns per avançar cap a un futur europeu comú.

11. Expressem, en particular, el nostre desig d'establir bones relacions amb tots els nostres veïns, incloent-hi la República de Sèrbia amb qui tenim profunds vincles històrics, comercials i socials que procurarem desenvolupar en el futur proper. Continuarem els nostres esforços per contribuir a les relacions d'amistat i cooperació amb la República de Sèrbia, mentre promovem la reconciliació entre la nostra gent.

12. Afirmem, per la present, i de forma clara, específica, i irrevocable, que Kosovo està legalment decidit a complir les provisions contingudes en aquesta Declaració, incloent-hi, especialment, les

obligacions derivades del Pla Ahtisaari. En totes aquestes matèries, actuarem de forma coherent amb els principis del dret internacional i amb les resolucions del Consell de Seguretat de les Nacions Unides, incloent-hi la Resolució 1244 (1999).

Declarem públicament que tots els Estats són subjecte de dret per donar suport a aquesta declaració, i els emplacem a fer-nos arribar el seu suport i la seva amistat.

USALL, R. “*Kosova. Gènesi del moviment nacional albanès, de l'autonomia iugoslava a l'estat kosovar independent*”. Tesi de la UdL, Lleida, 2010, pp. 713-716.

Consejo de Seguridad

Distr.
GENERAL

S/RES/1160 (1998)
31 de marzo de 1998

RESOLUCIÓN 1160 (1998)

Aprobada por el Consejo de Seguridad en su 3868ª sesión,
celebrada el 31 de marzo de 1998

El Consejo de Seguridad,

Tomando nota con reconocimiento de las declaraciones de los Ministros de Relaciones Exteriores de Alemania, los Estados Unidos de América, la Federación de Rusia, Francia, Italia y el Reino Unido de Gran Bretaña e Irlanda del Norte (el Grupo de Contacto) de fechas 9 y 25 de marzo de 1998 (S/1998/223 y S/1998/XXX), incluida la propuesta de imponer un embargo de armas total contra la República Federativa de Yugoslavia, incluida Kosovo,

Acogiendo con beneplácito la decisión adoptada en el período extraordinario de sesiones del Consejo Permanente de la Organización para la Seguridad y la Cooperación en Europa (OSCE) el 11 de marzo de 1998 (S/1998/246),

Condenando el uso de una fuerza excesiva por las fuerzas policiales serbias contra civiles y manifestantes pacíficos en Kosovo, así como todos los actos de terrorismo del Ejército de Liberación de Kosovo o de cualquier otro grupo o persona y todo el apoyo externo a las actividades terroristas en Kosovo, incluidas la financiación, la provisión de armas y el adiestramiento,

Tomando nota de la declaración de fecha 18 de marzo de 1998 formulada por el Presidente de la República de Serbia en relación con el proceso político en Kosovo y Metohija (S/1998/250),

Tomando nota también de la firme adhesión de los representante superiores de la comunidad albanesa de Kosovo al principio de la no violencia,

Tomando nota de que se ha progresado en cierta medida en la aplicación de las medidas indicadas en la declaración del Grupo de Contacto de fecha 9 de marzo de 1998, pero recalcando que es necesario seguir avanzando,

Afirmando el compromiso de todos los Estados Miembros de respetar la soberanía y la integridad territorial de la República Federativa de Yugoslavia,

Actuando con arreglo al Capítulo VII de la Carta de las Naciones Unidas,

1. Insta a la República Federativa de Yugoslavia a adoptar de inmediato las disposiciones adicionales necesarias para dar una solución política a la cuestión de Kosovo mediante el diálogo y para aplicar las medidas indicadas en las declaraciones del Grupo de Contacto de fechas 9 y 25 de marzo de 1998;

2. Insta asimismo a la dirigencia de la comunidad albanesa de Kosovo a condenar todas las actividades terroristas y recalca que todos los elementos de esa comunidad deben promover sus objetivos únicamente por medios pacíficos;

3. Destaca que para poner fin a la violencia y al terrorismo en Kosovo las autoridades de Belgrado deben ofrecer a la comunidad albanesa de Kosovo un proceso político auténtico;

4. Insta a las autoridades de Belgrado y a los dirigentes de la comunidad albanesa de Kosovo a que, con carácter urgente y sin imponer condiciones, entablen un diálogo fructífero respecto de las cuestiones de la condición política de Kosovo y toma nota de que el Grupo de Contacto está dispuesto a facilitar ese diálogo;

5. Concuerta, sin perjuicio de los resultados que arroje ese diálogo, con la propuesta formulada en las declaraciones del Grupo de Contacto de fechas 9 y 25 de marzo de 1998 en el sentido de que los principios relativos a una solución para el problema de Kosovo deberían basarse en la integridad territorial de la República Federativa de Yugoslavia y ajustarse a las normas de la OSCE, incluidas las establecidas en el Acta Final de Helsinki de la Conferencia sobre la Seguridad y la Cooperación en Europa de 1975 y en la Carta de las Naciones Unidas, y de que esa solución debe también tener en cuenta los derechos de los albaneses de Kosovo y de todos los que viven en Kosovo, y expresa su apoyo a un mejoramiento de la condición jurídica de Kosovo que entrañe un grado sustancialmente mayor de autonomía y de administración propia satisfactoria;

6. Acoge con beneplácito la firma, el 23 de marzo de 1998, de un acuerdo sobre medidas para aplicar el acuerdo sobre educación de 1996, insta a todas las partes a velar por que su aplicación avance sin tropiezos ni demoras según el calendario previsto y expresa su voluntad de considerar la adopción de medidas si alguna de las partes bloquea esa aplicación;

7. Expresa su apoyo a las gestiones de la OSCE encaminadas a resolver de forma pacífica la crisis en Kosovo, incluso las que realiza por conducto del Representante Personal del Presidente en ejercicio para la República Federativa de Yugoslavia, que también es el Representante Especial de la Unión Europea, y a que regresen las misiones a largo plazo de la OSCE;

8. Decide que todos los Estados, para promover la paz y la estabilidad en Kosovo, deberán prohibir la venta o el suministro a la República Federativa de Yugoslavia, incluida Kosovo, por sus nacionales o desde sus territorios o utilizando buques o aviones de su pabellón, de armamentos y material conexo de cualquier tipo, incluidas armas y municiones, vehículos y equipo militares y las piezas de repuesto correspondientes, e impedirán la provisión de armas y el adiestramiento de elementos para llevar a cabo actividades terroristas en ese territorio;

9. Decide establecer, de conformidad con el artículo 28 de su reglamento provisional, un comité del Consejo de Seguridad, integrado por todos sus miembros, para que se ocupe de las tareas que se describen a continuación y presente al Consejo informes sobre su labor, junto con sus observaciones y recomendaciones:

a) recabar de todos los Estados información sobre las medidas que hayan adoptado en relación con la aplicación efectiva de las prohibiciones impuestas por la presente resolución;

b) examinar la información que señalen a su atención los Estados en relación con violaciones de las prohibiciones impuestas por la presente resolución y recomendar medidas adecuadas para responder a esas violaciones;

c) presentar informes periódicos al Consejo de Seguridad respecto de la información que se le presente en relación con las presuntas violaciones de las prohibiciones impuestas por la presente resolución;

d) promulgar las directrices necesarias para facilitar la aplicación de las prohibiciones impuestas por la presente resolución;

e) examinar los informes que se presenten en virtud del párrafo 12 infra;

10. Exhorta a todos los Estados y a todas las organizaciones internacionales y regionales a actuar en estricta conformidad con las disposiciones de la presente resolución, no obstante la existencia de derechos u obligaciones conferidos o impuestos por cualquier acuerdo internacional o cualquier contrato concertado o licencia o permiso otorgado con anterioridad a la entrada en vigor de las prohibiciones impuestas por la presente resolución y, en ese contexto, recalca la importancia de que se siga aplicando el Acuerdo sobre control subregional de armas firmado en Florencia el 14 de junio de 1996;

11. Pide al Secretario General que preste toda la asistencia necesaria al Comité establecido en virtud del párrafo 9 supra y establezca en la Secretaría los mecanismos que se requieran con ese objeto;

12. Pide a los Estados Miembros que informen al comité establecido en virtud del párrafo 9 supra, a más tardar 30 días después de la aprobación de la presente resolución, acerca de las medidas que hayan adoptado para dar efecto a las prohibiciones impuestas en ella;

13. Invita a la OSCE a mantener al Secretario General informado de la situación en Kosovo y de las medidas que adopte esa organización al respecto;

14. Pide al Secretario General que mantenga al Consejo informado periódicamente y que presente un informe sobre la situación en Kosovo y la aplicación de la presente resolución a más tardar 30 días después de su aprobación y cada 30 días a partir de esa fecha;

15. Pide asimismo que el Secretario General, en consulta con las organizaciones regionales competentes, incluya en su primer informe recomendaciones para el establecimiento de un régimen amplio de supervisión de la aplicación de las prohibiciones impuestas por la presente resolución e insta

a todos los Estados, en particular a los Estados vecinos, a cooperar plenamente en ese ámbito;

16. Decide examinar la situación sobre la base de los informes del Secretario General, en los cuales se tendrán en cuenta las evaluaciones, entre otros, del Grupo de Contacto, la OSCE y la Unión Europea, y decide también volver a examinar las prohibiciones impuestas por la presente resolución, incluidas las medidas encaminadas a levantar esas prohibiciones, tras recibir una evaluación del Secretario General en el sentido de que el Gobierno de la República Federativa de Yugoslavia, cooperando de forma constructiva con el Grupo de Contacto:

a) ha entablado un diálogo sustantivo conforme a lo dispuesto en el párrafo 4 supra, incluida la participación de uno o varios representantes externos, a menos que el hecho de que no haya entablado ese diálogo no sea consecuencia de la posición de la República Federativa de Yugoslavia ni de las autoridades serbias;

b) ha retirado las unidades especiales de policía y ha puesto fin a las actividades de las fuerzas de seguridad en relación con la población civil;

c) ha permitido el acceso a Kosovo de organizaciones humanitarias, así como de representantes del Grupo de Contacto y otros enviados;

d) ha aceptado una misión del Representante Personal del Presidente en ejercicio de la OSCE para la República Federativa de Yugoslavia que incluiría un nuevo mandato expreso de abordar el problema de Kosovo, así como el regreso de las misiones a largo plazo de la OSCE;

e) ha facilitado una misión a Kosovo del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos;

17. Insta a la Oficina del Fiscal del Tribunal Internacional establecido de conformidad con la resolución 827 (1993) de 25 de mayo de 1993 a que inicie la compilación de información relacionada con los actos de violencia en Kosovo que puedan quedar comprendidos en su jurisdicción y toma nota de que las autoridades de la República Federativa de Yugoslavia tienen la obligación de cooperar con el Tribunal y de que los países que integran el Grupo de Contacto pondrán a disposición del Tribunal la información fundamentada pertinente que tenga en su poder;

18. Afirma que el logro de adelantos concretos hacia la solución de las graves cuestiones políticas y de derechos humanos en Kosovo mejorará la posición internacional de la República Federativa de Yugoslavia y las perspectivas de la normalización de sus relaciones internacionales y su plena participación en las instituciones internacionales;

19. Recalca que si no se alcanzan adelantos constructivos hacia la solución pacífica de la situación en Kosovo se considerará la adopción de medidas adicionales;

20. Decide seguir ocupándose de la cuestión.

Consejo de Seguridad

Distr.
GENERAL

S/RES/1244 (1999)
10 de junio de 1999

RESOLUCIÓN 1244 (1999)

Aprobada por el Consejo de Seguridad en su 4011ª sesión,
celebrada el 10 de junio de 1999

El Consejo de Seguridad,

Teniendo presentes los propósitos y principios de la Carta de las Naciones Unidas, y la responsabilidad primordial del Consejo de Seguridad respecto del mantenimiento de la paz y la seguridad internacionales,

Recordando sus resoluciones 1160 (1998), de 31 de marzo de 1998, 1199 (1998), de 23 de septiembre de 1998, 1203 (1998), de 24 de octubre de 1998, y 1239 (1999), de 14 de mayo de 1999,

Lamentando que no se hayan cumplido cabalmente las disposiciones de esas resoluciones,

Resuelto a solucionar la grave situación humanitaria de Kosovo (República Federativa de Yugoslavia) y a lograr el regreso libre y en condiciones de seguridad de todos los refugiados y las personas desplazadas a sus hogares,

Condenando todos los actos de violencia contra la población de Kosovo, así como los actos terroristas de todas las partes,

Recordando la declaración formulada por el Secretario General el 9 de abril de 1999, en que expresó preocupación por la tragedia humanitaria que tenía lugar en Kosovo,

Reafirmando el derecho de todos los refugiados y personas desplazadas a regresar a sus hogares en condiciones de seguridad,

Recordando la competencia y el mandato del Tribunal Internacional para la ex Yugoslavia,

Acogiendo con beneplácito los principios generales relativos a una solución política para la crisis de Kosovo aprobados el 6 de mayo de 1999 (S/1999/516, anexo 1 de la presente resolución) y acogiendo con beneplácito también el hecho de que la República Federativa de Yugoslavia acepte los principios establecidos en los puntos 1 a 9 del documento presentado en Belgrado el 2 de junio de 1999 (S/1999/649, anexo 2 de la presente resolución) y esté de acuerdo con ese documento,

Reafirmando la adhesión de todos los Estados Miembros al principio de la soberanía e integridad territorial de la República Federativa de Yugoslavia y los demás Estados de la región, expresada en el Acta Final de Helsinki y en el anexo 2,

Reafirmando el llamamiento formulado en resoluciones anteriores en favor de una autonomía sustancial y una verdadera administración propia para Kosovo,

Determinando que la situación en la región sigue constituyendo una amenaza para la paz y la seguridad internacionales,

Resuelto a velar por la seguridad del personal internacional y por el cumplimiento por todos los interesados de sus obligaciones con arreglo a la presente resolución, y obrando con esos propósitos en virtud del Capítulo VII de la Carta de las Naciones Unidas,

1. Decide que la solución política de la crisis de Kosovo debe basarse en los principios generales que figuran en el anexo 1 y su elaboración ulterior en los principios y demás elementos necesarios enunciados en el anexo 2;

2. Acoge con beneplácito la aceptación por la República Federativa de Yugoslavia de los principios y demás elementos necesarios a que se hace referencia en el párrafo 1 supra y exige la plena cooperación de la República Federativa de Yugoslavia en su pronta aplicación;

3. Exige en particular que la República Federativa de Yugoslavia ponga fin, de forma inmediata y verificable, a la violencia y a la represión en Kosovo y emprenda y concluya el retiro gradual verificable de Kosovo de todas las fuerzas militares, policiales y paramilitares con arreglo a un calendario rápido, con el que se sincronizará el despliegue de la presencia internacional de seguridad en Kosovo;

4. Confirma que, después del retiro, se autorizará el regreso a Kosovo de un número acordado de elementos militares y policiales para llevar a cabo las funciones señaladas en el anexo 2;

5. Decide desplegar en Kosovo, bajo los auspicios de las Naciones Unidas, presencias internacionales, una civil y otra de seguridad, con el equipo y el personal que sea necesario, y acoge con beneplácito que la República Federativa de Yugoslavia esté de acuerdo con esas presencias;

6. Pide al Secretario General que designe, en consulta con el Consejo de Seguridad, a un Representante Especial para que controle el despliegue de la presencia internacional civil y pide además al Secretario General que dé instrucciones a su Representante Especial para que coordine estrechamente la labor de esa presencia con la de la presencia internacional de seguridad para que las actividades de las dos presencias se orienten hacia los mismos objetivos y se apoyen mutuamente;

7. Autoriza a los Estados Miembros y a las organizaciones internacionales competentes a establecer la presencia internacional de seguridad en Kosovo mencionada en el punto 4 del anexo 2 con todos los medios necesarios para que cumpla las obligaciones enunciadas en el párrafo 9 infra;

8. Afirma la necesidad del despliegue rápido y temprano de presencias internacionales civil y de seguridad efectivas en Kosovo y exige que las partes cooperen cabalmente en ese despliegue;

9. Decide que las obligaciones de la presencia internacional de seguridad que se desplegará y desarrollará actividades en Kosovo incluirán las siguientes actividades:

a) Disuadir a las partes de que reanuden las hostilidades, manteniendo y, en caso necesario, imponiendo la cesación del fuego, y asegurar el retiro y evitar el regreso a Kosovo de las fuerzas militares, policiales y paramilitares de la Federación y de la República, excepto según lo previsto en el punto 6 del anexo 2;

b) Desmilitarizar el Ejército de Liberación de Kosovo (ELK) y otros grupos armados de albaneses de Kosovo como se establece en el párrafo 15 infra;

c) Establecer un entorno seguro de modo que los refugiados y las personas desplazadas puedan regresar a sus hogares en condiciones de seguridad, la presencia internacional civil pueda desarrollar sus actividades, se pueda establecer una administración de transición y se pueda prestar ayuda humanitaria;

d) Mantener el orden y la seguridad públicos hasta que la presencia internacional civil pueda asumir esa responsabilidad;

e) Supervisar la remoción de minas hasta que la presencia internacional civil pueda, cuando proceda, asumir esa responsabilidad;

f) Prestar apoyo, según corresponda, a la labor de la presencia internacional civil y mantener una coordinación estrecha con ella;

g) Realizar las actividades de vigilancia fronteriza que sean necesarias;

h) Velar por su propia protección y libertad de circulación y por las de la presencia internacional civil y otras organizaciones internacionales;

10. Autoriza al Secretario General a establecer, con la asistencia de las organizaciones internacionales competentes, una presencia internacional civil en Kosovo a fin de que Kosovo tenga una administración provisional bajo la cual su pueblo pueda gozar de una autonomía sustancial en la República Federativa de Yugoslavia y la cual se encargará de administrar la transición al tiempo que establecerá y supervisará el desarrollo de instituciones provisionales de gobierno democrático autónomo a fin de crear condiciones propicias para que todos los habitantes de Kosovo puedan vivir una vida pacífica y normal;

11. Decide que entre las principales responsabilidades de la presencia internacional civil estarán las siguientes:

a) Promover el establecimiento, hasta que se llegue a una solución definitiva, de una autonomía y un autogobierno sustanciales en Kosovo, teniendo plenamente en cuenta el anexo 2 y los acuerdos de Rambouillet (S/1999/648);

b) Cumplir funciones administrativas civiles básicas donde y mientras sea necesario;

c) Organizar y supervisar el desarrollo de instituciones provisionales para el autogobierno democrático y autónomo hasta que se llegue a una solución política, incluida la celebración de elecciones;

d) Transferir, a medida que se establezcan esas instituciones, sus funciones administrativas, y al mismo tiempo supervisar y apoyar la consolidación de las instituciones provisionales locales de Kosovo y otras actividades de establecimiento de la paz;

e) Facilitar un proceso político encaminado a determinar el estatuto futuro de Kosovo, teniendo en cuenta los acuerdos de Rambouillet (S/1999/648);

f) En una etapa final, supervisar el traspaso de autoridad de las instituciones provisionales de Kosovo a las instituciones que se establezcan conforme a una solución política;

g) Apoyar la reconstrucción de la infraestructura básica y otras tareas de reconstrucción económica;

h) Apoyar, en coordinación con las organizaciones humanitarias internacionales, la ayuda humanitaria y el socorro en casos de desastre;

i) Mantener la ley y el orden público, incluso mediante el establecimiento de un cuerpo de policía local y, entre tanto, mediante el despliegue de agentes de policía internacionales en Kosovo;

j) Proteger y promover los derechos humanos;

k) Asegurar el regreso seguro y libre de todos los refugiados y personas desplazadas a sus hogares en Kosovo;

12. Subraya la necesidad de coordinar las operaciones de socorro humanitario y de que la República Federativa de Yugoslavia permita el acceso libre a Kosovo de las organizaciones de ayuda humanitaria y coopere con dichas organizaciones para asegurar la prestación rápida y eficaz de la ayuda internacional;

13. Alienta a los Estados Miembros y a las organizaciones internacionales a que contribuyan a la reconstrucción económica y social lo mismo que al regreso seguro de los refugiados y las personas desplazadas, y subraya en ese sentido la importancia de convocar lo antes posible una conferencia internacional de donantes, particularmente para los fines indicados en el inciso g) del párrafo 11 supra;

14. Exige la plena cooperación de todos los interesados, incluida la presencia internacional de seguridad, con el Tribunal Internacional para la ex Yugoslavia;

15. Exige que el Ejército de Liberación de Kosovo y otros grupos armados de albaneses de Kosovo pongan fin inmediatamente a todas las acciones ofensivas y se ajusten a las disposiciones de la desmilitarización que establezca el jefe de la presencia internacional de seguridad en consulta con el Representante Especial del Secretario General;

16. Decide que las prohibiciones impuestas en virtud del párrafo 8 de la resolución 1160 (1998) no serán aplicables a las armas y el material conexo para uso de las presencias internacionales civil y de seguridad;

17. Acoge con beneplácito la labor iniciada por la Unión Europea y otras organizaciones internacionales para establecer un criterio integrado para el desarrollo económico y la estabilización de la región afectada por la crisis de Kosovo, incluida la aplicación de un pacto de estabilidad para la Europa sudoriental con amplia participación internacional a fin de fomentar la democracia, la prosperidad económica, la estabilidad y la cooperación regional;

18. Exige que todos los Estados de la región cooperen plenamente en la aplicación de todos los aspectos de la presente resolución;

19. Decide que las presencias internacionales civil y de seguridad se establezcan por un período inicial de 12 meses, y se mantengan después a menos que el Consejo de Seguridad decida otra cosa;

20. Pide al Secretario General que le presente periódicamente informes sobre la aplicación de la presente resolución, incluidos los informes de los jefes de las presencias internacionales civil y de seguridad, los primeros de los cuales se presentarán en un plazo de 30 días a partir de la aprobación de la presente resolución;

21. Decide seguir ocupándose activamente de esta cuestión.

ANEXO 1

Declaración formulada por el Presidente al concluir
la reunión de Ministros de Relaciones Exteriores del
Grupo de los Ocho, celebrada en el Centro Petersberg
el 6 de mayo de 1999

Los Ministros de Relaciones Exteriores del Grupo de los Ocho han aprobado los siguientes principios generales para la solución política de la crisis de Kosovo:

- Cesación inmediata y verificable de la violencia y la represión en Kosovo;
- Retiro de Kosovo de las fuerzas militares, policiales y paramilitares;
- Despliegue en Kosovo de presencias internacionales eficaces, una civil y otra de seguridad, respaldadas y aprobadas por las Naciones Unidas, capaces de garantizar el logro de los objetivos comunes;
- Establecimiento de una administración provisional para Kosovo con arreglo a lo que decida el Consejo de Seguridad de las Naciones Unidas, a fin de crear condiciones propicias para que todos los habitantes de Kosovo puedan vivir una vida pacífica y normal;
- Regreso seguro y libre de todos los refugiados y personas desplazadas y libre acceso a Kosovo de las organizaciones de ayuda humanitaria;
- Un proceso político encaminado al establecimiento de un acuerdo sobre un marco político provisional que prevea un gobierno autónomo sustancial para Kosovo, teniendo plenamente en cuenta los acuerdos de Rambouillet y los principios de soberanía e integridad territorial de la República Federativa de Yugoslavia y los demás países de la región, y la desmilitarización del Ejército de Liberación de Kosovo;
- Un criterio integrado para el desarrollo económico y la estabilización de la región en crisis.

ANEXO 2

Para lograr una solución de la crisis de Kosovo, deberá llegarse a un acuerdo sobre los principios siguientes:

1. El fin inmediato y verificable de la violencia y la represión en Kosovo.
2. El retiro verificable de Kosovo de todas las fuerzas militares, policiales y paramilitares conforme a un calendario rápido.

3. El despliegue en Kosovo, bajo los auspicios de las Naciones Unidas, de presencias internacionales eficaces, una civil y otra de seguridad, con un mandato que se determinará conforme al Capítulo VII de la Carta, capaces de garantizar el logro de objetivos comunes.

4. La presencia internacional de seguridad con participación sustancial de la Organización del Tratado del Atlántico Norte se desplegará bajo mando y control unificado y estará autorizada para establecer un entorno seguro para toda la población de Kosovo y facilitar a todos los refugiados y personas desplazadas el regreso seguro a sus hogares.

5. El establecimiento, que decidirá el Consejo de Seguridad de las Naciones Unidas, de una administración provisional en Kosovo como parte de la presencia internacional civil que permita al pueblo de Kosovo disfrutar de una autonomía sustancial dentro de la República Federativa de Yugoslavia. Dicha administración funcionaría en el período de transición, mientras supervisa el establecimiento de instituciones autónomas democráticas provisionales que permitan asegurar condiciones propicias para que todos los habitantes de Kosovo puedan vivir una vida pacífica y normal.

6. Después del retiro, se permitirá el regreso de un número convenido de personal yugoslavo y serbio para que cumpla las siguientes funciones:

- Servir de enlace con la misión civil internacional y el personal de seguridad internacional;
- Demarcar y limpiar campos minados;
- Mantener una presencia en lugares que son patrimonio nacional serbio;
- Mantener una presencia en los principales cruces fronterizos.

7. El regreso seguro y libre de todos los refugiados y personas desplazadas bajo la supervisión del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados y el acceso sin trabas a Kosovo de las organizaciones de ayuda humanitaria.

8. Un proceso político para el establecimiento de un acuerdo sobre un marco político provisional que disponga un gobierno autónomo sustancial para Kosovo, teniendo en cuenta plenamente los acuerdos de Rambouillet y los principios de soberanía e integridad territorial de la República Federativa de Yugoslavia y de los demás países de la región, y la desmilitarización del Ejército de Liberación de Kosovo. Las negociaciones entre las partes para llegar a un arreglo no demorarán ni perturbarán el establecimiento de instituciones autónomas democráticas.

9. Un criterio integrado para el desarrollo económico y la estabilización de la región afectada por la crisis. Esto incluirá la aplicación de un pacto de estabilidad para la Europa sudoriental con amplia participación internacional a fin de promover la democracia, la prosperidad económica, la estabilidad y la cooperación regional.

10. La aceptación de los principios enunciados, así como de otros requisitos ya determinados que se especifican en la nota al pie¹, como requisito para la suspensión de la actividad militar. Seguidamente se firmará prontamente un acuerdo militar y técnico en que se establecerán, entre otras cosas, otras modalidades, incluidas las funciones del personal yugoslavo y serbio en Kosovo:

Retiro

- Procedimientos para el retiro, incluido el calendario detallado y por etapas y la delimitación de una zona de separación en Serbia más allá de la cual se retirarán las fuerzas;

Regreso de personal

- Equipo vinculado con el personal que regresa;
- Mandato que establezca las funciones de dicho personal;
- Calendario para su regreso;
- Delimitación de las zonas geográficas de sus operaciones;
- Normas que regirán sus relaciones con el personal internacional de seguridad y la misión civil internacional.

Notas

¹ Otros requisitos:

- Un calendario preciso para el retiro rápido que prevea, por ejemplo, siete días para concluir el retiro y el repliegue del armamento de defensa antiaérea más allá de una zona de seguridad mutua de 25 kilómetros en un plazo de 48 horas;
- El regreso del personal encargado de cumplir las cuatro funciones que se especifican supra se hará bajo la supervisión de la presencia internacional de seguridad y estará limitado a un pequeño número convenido (cientos y no miles);
- La suspensión de la actividad militar se efectuará una vez iniciado el retiro verificable;
- La negociación y la concertación de un acuerdo militar y técnico no extenderán el plazo previsto previamente para la conclusión del retiro.
